

Procesevaluatie talentontwikkelings- programma (II)

Met inzet van de film 'Zwijgrecht'

Procesevaluatie talentontwikkelings- programma (II)

Met inzet van de film 'Zwijgrecht'

Colofon

Auteurs

Daphne Mous, MSc

Pien Roovers, MSc

Projectleiding

Daphne Mous, MSc

Eindredactie

Convinza! – Claudia van Kessel

Met dank aan

Fleur Cerfontaine, MSc

Susanne Bartels, BSc

Referentie

Mous, D. & Roovers, P. (2026). Procesevaluatie talentontwikkelingsprogramma (II).

Met inzet van de film "Zwijgrecht". Trimbos-instituut.

Vormgeving en productie

The Creative Hub

Beeld

Gettyimages.nl

Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **TRI-65-097**.

Trimbos-instituut

Da Costakade 45

Postbus 725

3500 AS Utrecht

T: 030-297 11 00

© 2026, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

1	Inleiding	5
2	Het talentontwikkelingsprogramma	6
2.1	Doorontwikkelingen van het TOP	6
2.2	Opzet van het TOP	8
3	Onderzoeksmethode	10
3.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	10
3.2	Werkwijze	10
3.3	Dataverzameling	11
4	Resultaten	12
4.1	Locatie A	12
4.2	Locatie B	23
5	Discussie, aanbevelingen en conclusie	38
5.1	Uitvoerbaarheid van het TOP	38
5.2	Geschiktheid van het TOP	39
5.4	Programma-integriteit van het TOP	42
5.5	Aanbevelingen	43
5.6	Conclusie	46
6	Literatuur	47

1 Inleiding

Het talentontwikkelingsprogramma (TOP) is een preventieve interventie voor jongeren van 15 jaar en ouder die opgroeien in kwetsbare wijken of buurten met een verhoogd risico op jeugdcriminaliteit. In het programma staat hun positieve ontwikkeling centraal. De jongeren verkennen hun interesses en denken na over hun toekomst en persoonlijke doelen¹ door middel van talentontwikkeling, inspirerende rolmodellen, reflectie en praktische workshops. De film 'Zwijgrecht' vormt hierbij een hulpmiddel om gesprekken te stimuleren over keuzes, ontwikkeling en toekomstperspectief.

Op basis van de conclusies en aanbevelingen uit de procesevaluatie van 2025, is het TOP doorontwikkeld. Een tweede pilotonderzoek bracht vervolgens in kaart in hoeverre deze doorontwikkelingen bijdragen aan de uitvoerbaarheid, geschiktheid en werkzaamheid van het programma. Deze procesevaluatie beschrijft de bevindingen van dat onderzoek.

1 Een uitgebreide beschrijving van de achtergrond, theoretische onderbouwing en het ontwikkelproces van het TOP is te vinden in voorgaande procesevaluatie (Mous et al., 2025).

2 Het talentontwikkelingsprogramma

Op basis van de conclusies en aanbevelingen van het eerste pilotonderzoek in 2025 is het TOP doorontwikkeld. Alle aanpassingen zijn gericht op het vergroten van de programma-integriteit². Er zijn geen wijzigingen aangebracht aan de theoretische onderbouwing van het TOP en de werkzame elementen.

2.1 Doorontwikkelingen van het TOP

Introductiebijeenkomst

Een belangrijke doorontwikkeling binnen dit tweede pilotonderzoek was de toevoeging van de introductiebijeenkomst (train-de-trainer bijeenkomst) (voor de uitvoerders. Tijdens deze bijeenkomst, die voorafgaat aan de uitvoering van het programma, maken uitvoerders kennis met het TOP en bereiden zij zich voor op hun rol. Uit het eerste pilotonderzoek bleek dat een zorgvuldige voorbereiding van uitvoerders essentieel is voor een goede uitvoering van het programma. Daarom is deze introductiebijeenkomst toegevoegd.

Tijdens de introductiebijeenkomst komen vijf onderwerpen aan bod: (1) achtergrondinformatie over het TOP, (2) de houding van de uitvoerder, (3) deviantietraining, (4) de uitvoering van de bijeenkomsten en (5) de praktische voorbereiding. Eerst maken de uitvoerders kennis met de theoretische uitgangspunten en doelen van het TOP. Daarbij ligt de nadruk op talentontwikkeling, beschermende factoren en positieve ontwikkeling. Dus niet op criminaliteit. Vervolgens staat de rol van de uitvoerders centraal. Van hen wordt verwacht dat zij jongeren op een ondersteunende, stimulerende en inspirerende manier begeleiden en zorgen voor een veilige leeromgeving. Ook leren zij hoe ze kunnen omgaan met deviantietraining binnen een groep³. Daarnaast bereiden de uitvoerders zich voor op het werken met de draaiboeken, het modulair aanbieden van het programma en het gebruik van PowerPointpresentaties en andere materialen. Hierbij benadrukt de introductiebijeenkomst het belang van het volledig en correct volgen van de draaiboeken. Tot slot bespreken de uitvoerders de praktische voorbereiding, zoals de afstemming met acteurs, workshopleiders en eventueel locaties.

Veranderingen in de bijeenkomsten

De resultaten van het eerste pilotonderzoek vormen de basis voor verschillende aanpassingen aan het TOP. Zo kunnen bijeenkomsten 1 en 2 modulair worden ingezet. Dat geeft de uitvoerders meer flexibiliteit. Ook is een certificaat van deelname toegevoegd en is de film *Zwijgrecht* voor de

-
- 2 Programma-integriteit heeft betrekking op de opzet en uitvoering van de interventie. Het impliceert een theoretische basis voor de interventie en houdt in dat alle onderdelen van het programma daadwerkelijk worden uitgevoerd (Weijers, 2016).
 - 3 Bij deviantietraining nemen jongeren probleemgedrag, zoals pesten, intimideren en bedreigen, van elkaar over en wordt antisociaal gedrag versterkt binnen de groep (Dishion et al., 1999).

bijeenkomst met de omgeving van de jongeren vervangen door de documentaire. Omdat deze documentaire minder tijd vergt, wordt de bijeenkomst naar verwachting toegankelijker.

Hieronder lichten we de aanpassingen per bijeenkomst toe.

Bijeenkomst 1: Invloed van positieve rolmodellen

Aan bijeenkomst 1 is een module toegevoegd waardoor de uitvoerders de bijeenkomst -indien nodig- kunnen opsplitsen. In het eerste deel bekijken de jongeren de film *Zwijgrecht*. In het tweede deel wordt er op de film gereflecteerd en gaat het over talenten, passies en ambities.

Bijeenkomst 2: Dreambuilding en doelen stellen

Ook bijeenkomst 2 kan modulair worden aangeboden. In het eerste deel werken de jongeren aan de dreambuilding. In het tweede deel stellen zij doelen, maken ze plannen en geven elkaar feedback.

Bijeenkomst 5: Reflectie en toekomstplannen

Binnen bijeenkomst 5 is meer aandacht gekomen voor het afronden van het programma. Op basis van de resultaten van het eerste pilotonderzoek, ontvangen jongeren bij actieve deelname een certificaat. Dit certificaat moet hun motivatie en betrokkenheid versterken en het zorgt voor een positieve afsluiting van het traject. Om dit effect te vergroten, informeren uitvoerders al tijdens de eerste bijeenkomst over de mogelijkheid om een certificaat te behalen

Omgevingsbijeenkomst

Tijdens de omgevingsbijeenkomst is de film *Zwijgrecht* vervangen door een documentaire van vijftien minuten. In deze documentaire worden enkele acteurs gevolgd tijdens de opnames van de film. Daarnaast vertellen zij over hun ervaringen met drugscriminaliteit, de talenten die zij tijdens het filmproces hebben ontdekt en de invloed die deelname aan de film heeft gehad op hun leven en toekomstperspectief. Deze persoonlijke ervaringen vormen het vertrekpunt om te laten zien hoe het ontwikkelen van talenten en het maken van positieve keuzes kunnen bijdragen aan een positief toekomstperspectief.

2.2 Opzet van het TOP

Het TOP bestaat uit vijf bijeenkomsten voor de jongeren en een bijeenkomst voor hun omgeving. De duur van de bijeenkomsten varieert: bijeenkomst 1 duurt 160 minuten, bijeenkomsten 2 en 3 duren 140 minuten en bijeenkomsten 4 en 5 duren 120 minuten. Wanneer alle modules worden ingezet, kan het programma voor de jongeren worden verdeeld over zeven bijeenkomsten. De omgevingsbijeenkomst duurt 60 minuten.

Bijeenkomst 1: Invloed van positieve rolmodellen

Tijdens deze bijeenkomst maken jongeren kennis met het TOP en verkennen zij hun talenten en interesses. Inspirerende voorbeelden staan daarbij centraal. Jongeren ontdekken dat talenten niet vastliggen, maar zich ontwikkelen door te proberen, samen te werken en te leren. De bijeenkomst bestaat uit een vertoning van de film *Zwijgrecht*, discussiemomenten en een reflectie op eigen talenten en ambities.

Bijeenkomst 2: Dreambuilding en doelen stellen

In deze bijeenkomst maken jongeren hun dromen en ambities concreet. Zij leren dat ze hun doelen en dromen kunnen bereiken met doorzettingsvermogen, focus en concrete stappen. De bijeenkomst start met een gesprek met de *Zwijgrecht*-crew. Zij delen hun persoonlijke verhaal. Vervolgens visualiseren de jongeren hun eigen dromen, formuleren zij doelen en vertalen deze naar concrete stappen. Deze bijeenkomst bestaat uit vier opdrachten die hen hierbij helpen.

Bijeenkomst 3: Inspiratie en ontdekken

Jongeren maken tijdens deze bijeenkomst kennis met verschillende activiteiten en workshops. Zo ontdekken zij wat hen inspireert en welke talenten ze verder willen ontwikkelen. Door nieuwe vaardigheden te leren, krijgen ze beter zicht op hun interesses. De vijf opdrachten richten zich op talentontwikkeling, het ervaren van diverse workshops en het kiezen van een activiteit voor verdere verdieping.

Bijeenkomst 4: Oefenen en creëren

In deze vierde bijeenkomst werken de jongeren verder aan de activiteit die zij hebben gekozen en bereiden een presentatie voor. Deze bijeenkomst bestaat uit drie blokken die gericht zijn op het verder ontwikkelen van talenten, het oefenen van specifieke technieken en het voorbereiden van de presentatie.

Bijeenkomst 5: Reflectie en toekomstplannen

De laatste bijeenkomst van het TOP staat in het teken van reflectie en toekomstplanning. De jongeren geven hun presentatie of tonen hun eindproduct van de gekozen activiteit. Dit is het moment om te laten zien welke talenten ze hebben ontdekt of verder hebben ontwikkeld. Ze krijgen inzicht in de stappen die ze kunnen nemen om hun talenten na het TOP verder te ontwikkelen en te benutten. Deze bijeenkomst bestaat uit vier blokken waarbij het presenteren van de projecten aan elkaar en optioneel voor familie en vrienden centraal staat.

Bijeenkomst omgeving

De omgevingsbijeenkomst richt zich op de rol die ouders, verzorgers en andere directe betrokkenen⁴ spelen in de ontwikkeling van de jongeren. Uitvoerders bepalen zelf of deze bijeenkomst plaatsvindt vóór, tijdens of na de bijeenkomsten voor de jongeren.

De omgevingsbijeenkomst start met een korte terug- en/ of vooruitblik op het TOP. Hierbij ligt de nadruk op het ontwikkelen van talent, zelfvertrouwen en het creëren van nieuwe perspectieven. Daarna kijken de deelnemers de documentaire *Behind the scenes*. De nabespreking richt zich op de talenten van de jongeren uit de film en op de beschermende rol van dromen, hobby's, talenten, zelfvertrouwen en een positief toekomstperspectief bij het voorkomen van (drugs)criminaliteit. Daarna krijgen deelnemers een overzicht van de vijf bijeenkomsten voor de jongeren en wordt het belang van een ondersteunende omgeving benadrukt voor de motivatie en het zelfvertrouwen van de jongeren. Tot slot ontvangen de ouders, verzorgers en andere betrokkenen praktische tips en handvatten om de jongeren te ondersteunen en motiveren in hun ontwikkeling.

4 De omgeving bestaat uit mensen die invloed hebben op het gedrag en de keuzes van de jongeren, bijvoorbeeld (stief)ouders, verzorgers of andere ouderfiguren

3 Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de onderzoeksmethoden van het pilotonderzoek.

3.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit pilotonderzoek was opnieuw om inzicht te krijgen in de uitvoerbaarheid, geschiktheid en ervaren werkzaamheid van het TOP. Daarnaast onderzochten we of de doorgevoerde aanpassingen hebben bijgedragen aan de programma-integriteit. Hiervoor formuleerden we vier onderzoeksvragen:

- Zijn de bijeenkomsten van het TOP uitvoerbaar?
- Zijn de bijeenkomsten en bijbehorende materialen geschikt voor jongeren van 15 tot en met 18 jaar in kwetsbare wijk(en)/buurt(en)?
- Worden de doelen van het TOP bereikt?
- In hoeverre heeft de doorontwikkeling van het TOP bijgedragen aan de programma-integriteit?

De antwoorden op deze onderzoeksvragen bieden uitsluitend een eerste indicatie. De omvang en opzet van het pilotonderzoek lenen zich niet voor toetsende statistiek.

3.2 Werkwijze

Het pilotonderzoek is uitgevoerd in twee klassen op twee verschillende locaties in Rotterdam, aangeduid als locatie A en locatie B. Locatie A is een mbo-instelling, waarbij het pilotonderzoek plaats heeft gevonden in een niveau 1 klas. Locatie B biedt voortgezet speciaal onderwijs voor jongeren die door gedragsproblematiek zijn vastgelopen in het reguliere onderwijs. Op beide locaties verzorgden jongerenwerkers de uitvoering van TOP.

Tijdens het pilotonderzoek zijn op verschillende momenten gegevens verzameld over de uitvoering van het programma in de praktijk.

Informanten

Tijdens het pilotonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende informanten. Allereerst beoordeelden onderzoeksassistenten de uitvoering van alle bijeenkomsten. Zij waren bekend met de opzet van de bijeenkomsten en de draaiboeken. Daarnaast werd informatie verzameld bij de uitvoerders van het TOP en bij de jongeren die aan de bijeenkomsten deelnamen. Omdat er geen persoonsgegevens van de jongeren zijn verzameld, zijn er geen demografische gegevens beschikbaar.

3.3 Dataverzameling

Er zijn verschillende gegevens verzameld om inzicht te krijgen in de uitvoerbaarheid, werkzaamheid en geschiktheid van het TOP. De kwalitatieve informatie had betrekking op de uitvoering van het programma en het verloop van de bijeenkomsten. De kwantitatieve gegevens kwamen van de deelnemende jongeren.

Observaties

Onderzoeksassistenten observeerden alle bijeenkomsten met behulp van een observatieformulier. Zij beoordeelden onder meer of de werkvormen volgens het draaiboek werden uitgevoerd, in hoeverre deelnemers deze serieus oppakten, of de gewenste doelen waren behaald en hoe jongeren en uitvoerders zich tijdens de bijeenkomsten opstelden. Daarnaast noteerden zij bijzonderheden over het verloop van de bijeenkomst.

Interviews

Naast de data van de observaties, is aanvullende informatie verzameld over de waardering, uitvoerbaarheid en het verloop van de bijeenkomsten. Na elke bijeenkomst besprak de observator het verloop kort met de uitvoerders om inzicht te krijgen in diens ervaringen. Daarbij werd gebruik gemaakt van een semigestructureerd interviewscript. Van alle gesprekken zijn aantekeningen gemaakt en uitgewerkt.

Na afloop van de bijeenkomsten is met alle uitvoerders aan de hand van een topiclijst gesproken over onder meer de materialen voor de bijeenkomsten, de opbouw van de bijeenkomsten en de uitvoering van de bijeenkomsten.

Daarnaast zijn er interviews afgenomen onder jongeren over hun waardering van de bijeenkomsten en zijn er vragen gesteld over de beoogde gedragsdoelen van talentontwikkeling, maatschappelijke activiteiten, persoonlijke ontwikkeling en sociale ontwikkeling.

Vragenlijsten onder jongeren

Na elke bijeenkomst vulden alle deelnemende jongeren een korte vragenlijst in met vijf vragen. Hierin gaven zij aan in hoeverre zij de bijeenkomst leuk, leerzaam en interessant vonden en of zij de inhoud begrepen. Zij beantwoordden deze vragen met behulp van een driepuntsschaal. Tot slot gaven zede bijeenkomst een score van 1 tot 10.

Analyse

De analyses zijn beschrijvend en exploratief. De resultaten bieden daarom enkel een eerste indruk van de uitvoerbaarheid, geschiktheid en werkzaamheid van het TOP.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het tweede pilotonderzoek gepresenteerd. De resultaten worden per locatie beschreven en omvatten de observaties, reflecties van de uitvoerders en de vragenlijsten van de jongeren. Vervolgens zijn de resultaten van de interviews besproken onder de jongeren.

4.1 Locatie A

Respons locatie A

Op locatie A zijn alle vijf bijeenkomsten voor de jongeren uitgevoerd. De omgevingsbijeenkomst stond gepland in combinatie met de vijfde bijeenkomst voor de jongeren. Deze heeft uiteindelijk geen doorgang gevonden. Er waren geen aanwezigen, ondanks de uitnodiging.

Het aantal deelnemers per bijeenkomst was als volgt:

- Bijeenkomst 1: 7 jongeren
- Bijeenkomst 2: 12 jongeren
- Bijeenkomst 3: 4 jongeren
- Bijeenkomst 4: 5 jongeren
- Bijeenkomst 5: 5 jongeren

Alle bijeenkomsten zijn geobserveerd. Na iedere bijeenkomst vond een kort interview plaats met de jongerenwerker. Dit resulteerde in vijf observaties en vijf interviews. Daarnaast namen twee jongeren deel aan een interview voorafgaand aan het TOP en drie jongeren na afloop. Daarnaast zijn er zeventien vragenlijsten ingevuld door de jongeren, verspreid over alle bijeenkomsten.

Bijeenkomst 1

Observatie bijeenkomst 1

Voorafgaand aan de bijeenkomst gingen de jongerenwerkers in gesprek met de aanwezige jongeren. Daarbij vertelden zij dat de film in samenwerking met een professionele filmstudio door jongeren was gemaakt. De jongeren waren vooraf niet geïnformeerd over de inhoud van het programma.

Vervolgens startten de jongerenwerkers de PowerPointpresentatie en deden een voorstelronde. Vervolgens lichtten zij het programma toe en gaven aan dat de volgende bijeenkomsten in het teken zouden staan van talentontwikkeling en workshops. Aansluitend bekeken de jongeren de film 'Zwijgrecht'.

Tijdens de film deelden de jongerenwerkers popcorn en frisdrank uit. De jongeren keken overwegend geconcentreerd naar de film en reageerden zichtbaar op gebeurtenissen door te lachen of hun afkeuring te uiten.

Halverwege de film vond een reflectiemoment plaats. De jongerenwerker stelde vragen over de gebeurtenissen in de film en de ervaringen van de personages. De jongeren reageerden geïnteresseerd op deze vragen. Eén jongere nam hierbij het grootste deel van het gesprek voor zijn rekening. Hij vond het jammer dat ook de familieleden van de jongeren uit de film betrokken raken bij de gevolgen van dergelijke situaties. Andere jongeren waren het hiermee eens. Ook spraken ze over de acteurs, de invulling van de rollen en de leeftijd van de spelers. Ze vonden de film goed en benoemden dat bepaalde situaties uit de film aansluiten bij wat ze zien in het nieuws.

De aanbevolen pauze werd overgeslagen. Tijdens het tweede deel van de film bleef de aandacht van de jongeren behouden. Na afloop gaf één jongere aan de film lang te vinden. Toen de jongerenwerker voorstelde om alsnog een korte pauze te nemen, gaven de jongeren aan liever direct verder te gaan.

Na afloop van de film vond een tweede reflectiemoment plaats. De jongerenwerker stelde vragen over de film, de boodschap ervan en mogelijke vervolgen op het verhaal. De jongeren namen actief deel aan het gesprek en wisselden ideeën uit over de inhoud van de film. Daarbij bespraken zij onder andere de afloop en de mogelijke boodschap van het verhaal. Ook benoemden ze dat de film de gevolgen van criminaliteit duidelijk liet zien. Tegelijkertijd gaven ze aan dat veel jongeren de boodschap waarschijnlijk pas echt begrijpen wanneer zij vergelijkbare (criminele) situaties zelf hebben meegemaakt.

Vervolgens werd het gesprek verlegd naar talenten en kwaliteiten. De jongerenwerker stelde vragen over de kwaliteiten van de jongeren die aan de film hadden meegewerkt en over mogelijke verbeterpunten voor de film. De jongeren vonden dat het script goed opgebouwd met een passend tempo. Daarnaast wisselden ze ideeën uit over hoe zij de film zelf anders zouden vormgeven en hoe een mogelijk vervolg eruit zou kunnen zien.

De bijeenkomst werd niet afgerond volgens het draaiboek. Aan het einde vertelde een externe aan de jongerenwerker dat bij de volgende bijeenkomst een acteur uit de film aanwezig zou zijn. Daarnaast zouden de jongeren doelen gaan opstellen voor de workshops. De jongerenwerker deelde deze informatie vervolgens met de groep, die op dat moment al bij de deur stond te wachten om de bijeenkomst te verlaten.

De doelen rond talentontwikkeling zijn behaald. Tijdens de bijeenkomst kregen jongeren inzicht in het belang van talentontwikkeling en het ontdekken van hun eigen talenten en passies. Tijdens de bijeenkomst bekeken de jongeren de film *Zwijgrecht* die door jongeren is gemaakt. Tijdens de reflectiemomenten werd gesproken over de kwaliteiten van de makers en over het proces van het maken van de film. Hierbij werd zichtbaar dat jongeren van hun leeftijd en zonder eerdere ervaring iets kunnen bereiken. Ook kwam naar voren dat talentontwikkeling kan ontstaan door nieuwe dingen te proberen, samen te werken en te leren. De jongeren namen actief deel aan deze gesprekken en dachten mee over de talenten en vaardigheden die zichtbaar waren in het project.

Het doel rond effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor maatschappelijke activiteiten is behaald. Tijdens de tweede reflectie werden de jongeren gestimuleerd om na te denken over hun eigen ideeën en hun mogelijke bijdrage aan een creatief project. Ze namen actief deel aan het

gesprek, deelden hun mening over de film en dachten mee over de invulling van een mogelijk vervolg. Hiermee werd ruimte geboden om te reflecteren op hun eigen rol en mogelijkheden binnen een dergelijk project.

Interview uitvoerder over bijeenkomst 1

De jongerenwerker was positief over de eerste bijeenkomst. Volgens hem keken de jongeren aandachtig naar de film en waren ze goed betrokken bij de gebeurtenissen op het scherm. Vergeleken met een groep uit een eerdere uitvoeringsfase leken deze jongeren zich beter in te leven in de personages en de verhaallijn. De scènes riepen zichtbaar reacties bij hen op.

Ook over de duur van de bijeenkomst was hij tevreden. Het reflectiemoment halverwege de film, ervoer hij als waardevol. Volgens hem biedt dit ruimte om stil te staan bij wat de jongeren hebben gezien en helpt het om de aandacht tijdens het tweede deel van de film vast te houden.

Wat betreft de inhoud van de bijeenkomst gaf de jongerenwerker aan dat de jongeren graag spraken over thema's als criminaliteit en drugs. Hij merkte dat hun aandacht daar regelmatig naartoe ging. Tegelijkertijd waardeerde hij het dat de bijeenkomst ook ruimte bood voor gesprekken over gevoelens en reacties op de gebeurtenissen in de film. De film biedt volgens hem goede aanknopingspunten om in gesprek te gaan over de boodschap van het verhaal en de mogelijke gevolgen van bepaalde keuzes.

De jongerenwerker vond de PowerPointpresentatie duidelijk en de hoeveelheid tekst passend. Wel kostte de voorbereiding volgens hem relatief veel tijd. Naar schatting besteedde hij, naast zijn reguliere werkzaamheden, ongeveer drie uur aan de voorbereiding van de bijeenkomst.

De jongerenwerker had niet de indruk dat de jongeren na deze eerste bijeenkomst al actief bezig waren met hun eigen talenten, passies en interesses. Hun aandacht lag volgens hem vooral bij de gebeurtenissen in de film. Wel merkte hij dat de jongeren enthousiast waren over het vervolg van het programma. Hij omschreef de groep als proactief en betrokken.

Bijeenkomst 2

Observatie bijeenkomst 2

Bij de tweede bijeenkomst waren twee acteurs uit de film aanwezig. De jongerenwerkers hadden de ruimte ingericht in een kringopstelling. Zij begonnen de bijeenkomst met een korte terugblik op de vorige bijeenkomst. Toen ze vroegen wat de jongeren zich van de film herinnerden, gaven verschillende jongeren aan de acteurs te herkennen.

Vervolgens gingen de jongeren in gesprek met de acteurs. Dit gesprek nam het grootste deel van de bijeenkomst in beslag. De jongeren stelden veel vragen over de film, de ervaringen van de acteurs en hun persoonlijke doelen. De jongerenwerkers ondersteunden het gesprek door aanvullende vragen te stellen en de jongeren te stimuleren actief deel te nemen. De acteurs wisten de jongeren goed te betrekken. Eén van de acteurs deelde zijn persoonlijke verhaal, waaronder over een moeilijke periode uit zijn leven. Daarnaast werd gesproken over de risico's van criminaliteit en de gevolgen van bepaalde keuzes. De jongeren luisterden aandachtig en de sfeer werd gedurende het gesprek steeds opener. Ook jongeren die aanvankelijk terughoudend waren, namen dankzij de inzet van de jongerenwerkers en acteurs alsnog actief deel.

Vervolgens richtte het gesprek zich op de jongeren zelf. Zij spraken over hun dromen, passies, talenten en doelen. Eén van de acteurs vroeg iedere jongere naar een persoonlijke passie of droom. Hierdoor deelden verschillende jongeren hun interesses en ambities. Ook werden mogelijkheden besproken binnen onder andere de acteerwereld. Toen de acteurs aangaven dat geïnteresseerde jongeren contact met hen konden opnemen, reageerden verschillende jongeren enthousiast.

Na de pauze waren minder jongeren aanwezig. De reden waarom bleef onduidelijk. Het tweede deel van het programma kwam daardoor slechts beperkt aan bod. De jongerenwerkers lieten de vragen uit de presentatie kort zien, maar bespraken deze verder niet. In plaats daarvan deelden zij direct de formulieren voor de workshopkeuze en de evaluatie uit. Nadat de jongeren deze hadden ingevuld, werd de bijeenkomst afgerond.

De betrokkenheid van de jongeren was tijdens het eerste deel van de bijeenkomst hoog. Zij stelden veel vragen, luisterden aandachtig en namen actief deel aan de gesprekken. Tegelijkertijd kwam een deel van het geplande programma niet aan bod doordat het gesprek met de acteurs uitliep en het tweede deel van de bijeenkomst beperkt aan bod kwam.

Voor bijeenkomst 2 waren vier doelen geformuleerd. De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling, zijn behaald. Tijdens het gesprek vertelden de acteurs over hun persoonlijke ervaringen, de keuzes die zij hebben gemaakt en de manier waarop zij hun talenten hebben ontwikkeld. Ook gingen de jongeren in gesprek over hun eigen passies, interesses en ambities. Verschillende jongeren deelden hun eigen doelen en stelden vragen over mogelijkheden binnen onder meer de acteerwereld.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten, zijn gedeeltelijk behaald. Een aantal jongeren deelde hun passies en ambities. Zij werkten alleen niet aan het concretiseren van stappen die nodig zijn om deze doelen te bereiken.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn eveneens behaald. De bijeenkomst stimuleerde de jongeren om na te denken over hun dromen, doelen en interesses. Naarmate het gesprek vorderde, deelden steeds meer jongeren persoonlijke ambities en ervaringen. Hierdoor ontstonden gesprekken over doorzetten, het ontwikkelen van talenten en het serieus nemen van eigen doelen.

Tot slot zijn de doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in sociale ontwikkeling gedeeltelijk behaald. De jongeren luisterden naar de ervaringen van de acteurs en naar de bijdragen van andere deelnemers. Daarnaast namen zij actief deel aan de gesprekken door vragen te stellen en eigen ervaringen te delen. Omdat het tweede deel van het programma slechts beperkt werd uitgevoerd, was er minder ruimte voor de geplande opdrachten en onderlinge uitwisseling dan oorspronkelijk was bedoeld.

Interview uitvoerder over bijeenkomst 2

De jongerenwerker had een positieve indruk van de bijeenkomst. Volgens hem was de sfeer goed en waren de jongeren actiever dan tijdens de vorige bijeenkomst. Hij merkte op dat de jongeren meer vragen durfden te stellen en dat sommige jongeren, die in eerste instantie nog wat terughoudend waren, gedurende de bijeenkomst steeds actiever werden.

De lengte van de bijeenkomst vond hij goed. Het gesprek met de acteurs duurde echter langer dan gepland. Aanvankelijk was het de bedoeling dit onderdeel korter te houden, maar vanwege de grote betrokkenheid van de jongeren en de interactie die ontstond, koos hij ervoor het gesprek niet af te breken. Hierdoor bleef minder tijd over voor de onderdelen over dromen en doelen. De jongerenwerker gaf aan dat er tijdens het gesprek met de acteurs ook gesproken werd over dromen, doelen en het zetten van stappen om deze te bereiken. Hierdoor vond hij dat dit onderwerp voldoende aan bod was gekomen.

Het draaiboek vond de jongerenwerker duidelijk en bruikbaar. Het bood voldoende houvast en was overzichtelijk. De voorbereiding bestond voornamelijk uit het doornemen van het draaiboek en kostte naar schatting zo'n 30 tot 60 minuten.

De betrokkenheid van de jongeren vond hij hoog. Vooral tijdens het gesprek met de acteurs waren zij actief en geïnteresseerd. Sommige jongeren keken hier zelfs naar uit. De persoonlijke verhalen van de acteurs sloten volgens de jongerenwerker goed aan bij de leefwereld van de jongeren en zorgden voor veel interactie binnen de groep.

Als verbeterpunt benoemde de jongerenwerker dat hij zelf de pauze op een ander moment had moeten plannen. Aangezien het gesprek met de acteurs was afgerond, was er voor de jongeren geen reden meer om na de pauze terug te komen voor het tweede gedeelte van de bijeenkomst.

Bijeenkomst 3

Observatie bijeenkomst 3

De tweede bijeenkomst startte met een korte introductie door één van de jongerenwerkers. Vervolgens stelde hij de workshopleiders voor en lichtte het programma toe. Omdat er minder jongeren aanwezig waren dan verwacht, werd het programma aangepast en vonden alle workshops gezamenlijk plaats in dezelfde ruimte.

De eerste workshop stond in het teken van acteren. De jongeren deden verschillende oefeningen met beweging, geluid en improvisatie. In het begin reageerden zij wat lacherig en terughoudend, uiteindelijk deed iedereen mee, ook de jongerenwerkers.

Daarna volgde een rapworkshop. De workshopleider introduceerde zichzelf met een freestyle rap op basis van input van de jongeren. De jongeren waren zichtbaar onder de indruk en luisterden aandachtig. Vervolgens vertelde de workshopleider over zijn ervaringen als rapper en gaf hij uitleg over het schrijven van een rap. De jongeren konden hun aandacht goed bij de workshop houden en deden actief mee.

De derde workshop ging over het barbiersvak. Eén van de jongeren kreeg tijdens de workshop een knipbeurt, terwijl de barbier vertelde over zijn werk en ervaringen. Iedereen luisterde naar zijn verhaal en stelde vragen. De aanwezige docenten stimuleerden deze interactie door zelf verdiepende vragen te stellen en de jongeren actief te betrekken bij het gesprek, bijvoorbeeld door te vragen welke onderwerpen zij nog interessant vonden om te bespreken.

Na de workshops volgde een kort reflectiemoment. Er werd gesproken over talenten en het belang van talentontwikkeling. De concentratie van de jongeren nam af. Daarom is ervoor gekozen om dit blok af te ronden.

Aan het einde van de bijeenkomst kozen de jongeren de workshop voor bijeenkomst 4. De betrokkenheid was over het algemeen hoog. De enthousiaste houding en persoonlijke verhalen van de workshopleiders droegen hieraan bij.

Voor bijeenkomst 3 waren drie doelen geformuleerd. De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn behaald. De jongeren maakten kennis met verschillende workshops en talentgebieden en werden gestimuleerd om nieuwe activiteiten uit te proberen. Hierbij kregen zij inzicht in het feit dat iedereen talenten heeft en dat het niet erg is wanneer iets niet direct lukt. Door nieuwe activiteiten uit te proberen en hierin te oefenen, deden jongeren ervaring op met het omgaan met tegenslag en konden zij vertrouwen krijgen in hun eigen mogelijkheden.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten zijn gedeeltelijk behaald. Tijdens de workshops kregen de jongeren een beeld van hoe de workshopleiders hun talenten hebben ontwikkeld en hoe dit heeft bijgedragen aan hun loopbaan. Er was echter weinig interactie vanuit de jongeren over de stappen die de workshopleiders hebben gezet om van hun talenten hun werk te maken.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn behaald. Tijdens de workshops werden jongeren uitgedaagd om activiteiten uit te proberen die zij nog niet eerder hadden gedaan. Hierbij werd ook gesproken over doorzettingsvermogen en het belang van ergens beginnen om jezelf stap voor stap verder te ontwikkelen. Daarnaast kozen de jongeren voor een workshop die aansloot bij hun interesses.

Interview uitvoerder over bijeenkomst 3

De jongerenwerkers hadden een positieve indruk van de bijeenkomst. Volgens hen was de sfeer goed en konden de jongeren hun aandacht erbij houden. De jongeren deden serieus mee aan de workshops en stonden open voor de activiteiten.

Het draaiboek vonden de jongerenwerkers duidelijk en gebruiksvriendelijk. De uitleg was overzichtelijk en bood voldoende houvast tijdens de uitvoering van de bijeenkomst.

Ook over de workshops waren de jongerenwerkers positief. Vooral de muziekworkshop vonden ze succesvol. De jongeren reageerden enthousiast en waren actief betrokken bij de opdrachten. Ook de workshopleiders sloten volgens hen goed aan bij de jongeren.

De jongerenwerkers vonden dat sommige reflectievragen waardevol waren, maar niet altijd goed aansloten bij de doelgroep. Een deel van de vragen was volgens hen lastig te begrijpen en jongeren beantwoordden vragen niet altijd eerlijk vanwege het beeld dat zij van zichzelf wilden neerzetten. Als verbeterpunt noemden zij het anoniem afnemen van bepaalde vragen, het inzetten van creatieve werkvormen en het vereenvoudigen van de vraagstelling.

Tot slot gaven de jongerenwerkers aan dat meer afstemming met school en docenten wenselijk is. Volgens hen kwam de lage opkomst deels door stageactiviteiten van een aantal jongeren het moment van de workshops. Tegelijkertijd merkten zij op dat andere jongeren interesse hadden in de workshops. Dat laat volgens hen zien dat er wel belangstelling is voor het programma.

Bijeenkomst 4

Observatie bijeenkomst 4

De vierde bijeenkomst vond plaats op een externe locatie, waar de jongeren deelnamen aan de verdiepende workshops. Tijdens de introductie lichtten de jongerenwerkers het programma toe. De jongeren konden kiezen tussen een acteer- en rapworkshop. Ze kozen allemaal voor de rapworkshop. Daarom verzorgde de workshopleider van de acteerworkshop een eerst een gezamenlijke energizer. De jongeren namen deel aan verschillende stem- en articulatioefeningen. Hoewel zij zich daarbij soms zichtbaar ongemakkelijk voelden en lacherig reageerden, deed iedereen mee aan de opdrachten.

Vervolgens startte de rapworkshop. De workshopleider begeleidde de bijeenkomst op een informele manier en sloot aan bij de interesses van de jongeren. De jongeren werkten met hun eigen muziek en kregen de ruimte om eigen teksten te schrijven en op te nemen. De workshopleider gaf tijdens de workshop positieve feedback en praktische tips over het maken van muziek en het ontwikkelen van hun vaardigheden.

De jongeren bleven betrokken gedurende de workshop en luisterden aandachtig naar de feedback van de workshopleider. Verschillende jongeren lieten eigen muziek horen en namen stukken tekst op. De workshopleider gaf hierbij veel positieve feedback. Op verzoek van de jongeren waren docenten slechts beperkt aanwezig tijdens het opnemen. Hierdoor voelden de jongeren zich vrijer om hun werk te laten horen. De workshopleider sloot zichtbaar aan bij hun leefwereld en gaf aan dat hij er vooral was om hun ideeën “mooi te maken”, maar dat de energie vanuit de jongeren zelf moest komen. De sfeer gedurende de workshop was ontspannen en positief.

Aan het einde van de bijeenkomst vond een reflectiemoment plaats. De jongeren gaven aan dat zij de workshop leuk vonden en dit vaker zouden willen doen. Daarnaast werd gesproken over mogelijkheden om ook buiten de bijeenkomst verder te gaan met muziek maken. De jongerenwerker bood aan mee te denken over geschikte locaties. De bijeenkomst eindigde in een positieve sfeer waarbij de jongeren enthousiast terugkeken op de workshop.

Voor bijeenkomst 4 waren drie doelen geformuleerd. De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn behaald. De jongeren werkten actief aan hun eigen muziek en kregen feedback en ondersteuning van de workshopleider.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten zijn gedeeltelijk behaald. De jongeren namen actief deel aan de workshop, deelden hun werk met anderen en gingen in gesprek over mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen.

Ook de doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn behaald. De jongeren presenteerden hun eigen ideeën en zetten stappen buiten hun comfortzone door hun muziek met de anderen te delen en opnames te maken, ondanks hun aanvankelijke terughoudendheid.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 4

De jongerenwerkers hadden een positieve indruk van de bijeenkomst. Hoewel de opkomst lager was dan verwacht, deden de aanwezige jongeren actief mee aan de workshop.

De lengte van de workshop was volgens de jongerenwerkers te kort. De jongeren waren aandachtig en wilden aan het einde graag doorgaan. Waarschijnlijk kwam dat doordat zij zelf voor deze workshop hadden gekozen.

De voorbereiding kostte naar schatting ongeveer twee uur en bestond voornamelijk uit onderlinge afstemming en het organiseren van vervoer. Wel gaven de jongerenwerkers aan dat het lastig blijft om vooraf in te schatten hoeveel jongeren daadwerkelijk aanwezig zullen zijn, zeker bij een externe locatie.

De jongerenwerkers waren positief over zowel de workshop als de workshopleider. Tijdens de workshop motiveerden de jongeren elkaar onderling. Wanneer iemand een stuk muziek liet horen of een tekst opnam, reageerden de anderen. Eén van de jongerenwerkers omschreef dit als “echt vriendengedrag”. Volgens hen sloot de workshopleider goed aan bij de jongeren en creëerde hij een sfeer waarin zij zich op hun gemak voelden en zichzelf durfden te laten zien.

Daarnaast gaven zij aan dat een externe locatie goed kan werken voor dit soort bijeenkomsten, mits deze aansluit bij de inhoud en sfeer van de activiteit. Volgens hen helpt dit jongeren om actief deel te nemen en uit hun comfortzone te stappen.

Bijeenkomst 5

Observatie bijeenkomst 5

De bijeenkomst startte met een korte terugblik op de voorgaande bijeenkomsten. De jongerenwerker besprak kort wat de jongeren tijdens de workshops hadden gedaan en vertelde dat zij hun eindproduct zouden laten zien.

Vervolgens speelde de jongerenwerker de rap af die tijdens de workshops was gemaakt. De jongeren reageerden positief en lachten toen de muziek begon. Anders dan de oorspronkelijke opzet, presenteerden zij hun eindproduct niet zelf en vertelden zij niet afzonderlijk over het proces of hun ervaringen tijdens de workshop.

Daarna blikten de jongeren terug op het programma. De jongerenwerker stelde vragen over de workshops, wat zij hadden geleerd en welke bijeenkomst zij het leukst vonden. Alle jongeren noemden bijeenkomst 4, de verdiepende workshop, als favoriet. Ook bespraken zij wat hen had verrast en welke talenten zij bij zichzelf en bij andere jongeren hadden ontdekt. Daarbij noemden zij onder meer talenten op het gebied van acteren, rappen en muziek maken.

De jongerenwerker gaf iedere jongere een persoonlijk compliment en benadrukte de kwaliteiten die hij tijdens het programma bij hen had gezien. Daarnaast besprak hij de mogelijkheden om na afloop verder te gaan met muziek. De jongeren toonden hier interesse in en stelden vragen over mogelijke locaties waar zij terecht zouden kunnen. De jongerenwerker gaf aan hierover mee te willen denken en contact met hen te houden.

Ook was een van de acteurs uit bijeenkomst 2 aanwezig. Deze sprak de jongeren kort toe, complimenteerde hen met hun inzet en moedigde hen aan om door te gaan met activiteiten die zij leuk vinden en waar zij talent voor hebben.

De bijeenkomst werd afgesloten met het uitreiken van certificaten. De sfeer gedurende de bijeenkomst was positief. De jongeren reageerden enthousiast op elkaar en op de jongerenwerker. Ze luisterden aandachtig, gingen in op wat hij vertelde en stelden vervolgvragen over de mogelijkheden na afloop van het programma.

Voor bijeenkomst 5 waren vier doelen geformuleerd. De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn gedeeltelijk behaald. Tijdens de reflectie benoemden de jongeren talenten die zij bij zichzelf en anderen hadden gezien. Daarnaast ontvingen zij positieve feedback op hun inzet en ontwikkeling.

Het doel over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten is beperkt behaald. De jongeren lieten hun eindproduct horen aan de groep, maar presenteerden dit niet zelf en vertelden beperkt over het proces of hun ervaringen tijdens de workshop.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn behaald. Er werd gesproken over wat de jongeren hadden geleerd en welke talenten zij hadden ontdekt. Daarnaast gaven verschillende jongeren aan verder te willen gaan met muziek.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in sociale ontwikkeling zijn behaald. De jongeren reageerden positief op elkaar, benoemden talenten van andere deelnemers en luisterden naar elkaars ervaringen.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 5

De jongerenwerker vertelde dat bijeenkomst 5 anders verliep dan gepland. Oorspronkelijk zouden ook vrienden en familie van de jongeren aanwezig zijn, maar uiteindelijk kwam niemand. Daarom werd besloten om alleen bijeenkomst 5 uit te voeren. Ondanks deze aanpassingen kijkt de jongerenwerker positief terug op de bijeenkomst.

De sfeer tijdens de bijeenkomst was prettig volgens de jongerenwerker. Het kost bij deze doelgroep vaak tijd voordat ze actief deelnemen aan gesprekken. Vooral tijdens reflectiemomenten moest de jongerenwerker de antwoorden regelmatig uit de jongeren trekken. Interactieve werkvormen sluiten volgens hem mogelijk beter aan bij de jongeren en betrekken hen sneller bij het gesprek dan een traditionele vraag-en-antwoord werkvorm.

De jongerenwerker vond het positief dat de jongeren hun eindproduct konden tonen en gezamenlijk terugblikken op het programma. Volgens hem vonden de jongeren het leuk om hun muziek te delen, hoewel dit ook enige spanning met zich meebracht. Daarnaast gaf hij aan dat de jongeren bijeenkomst 4 het hoogtepunt van het programma vonden en dat de aanwezige jongeren over het algemeen positief waren.

Tot slot gaf de jongerenwerker aan dat het draaiboek duidelijk en bruikbaar was. De voorbereiding kostte naar schatting minder dan een uur, al was door uitval van een collega extra afstemming nodig.

Interview uitvoerders over het TOP

De jongerenwerker was positief over het TOP en vond het een waardevol project om aan mee te werken. Volgens hem waren de jongeren die deelnamen enthousiast over het programma en sloten vooral de bijeenkomsten met de acteurs en de rapworkshops goed aan bij hun belevingswereld. De jongeren bleven ook na afloop bezig met muziek en verschillende jongeren wilden verder met de vaardigheden die zij tijdens het programma hadden ontwikkeld.

Volgens de jongerenwerker heeft het programma jongeren geholpen om nieuwe ervaringen op te doen en mogelijkheden te ontdekken die zij anders niet snel zouden tegenkomen. Hij noemde als voorbeeld dat jongeren contact hebben gehouden om te onderzoeken of zij gebruik kunnen maken van een studio om verder te gaan met muziek.

De jongerenwerker gaf aan dat de inhoud van het programma goed aansluit bij de doelgroep. Wel zou hij de reflectievragen eenvoudiger formuleren en meer interactieve werkvormen toevoegen. Daarnaast merkte hij op dat de eerste fase van een bijeenkomst vaak veel energie kost, omdat jongeren moeten worden geactiveerd voordat zij actief deelnemen.

Verder noemde de jongerenwerker de opkomst als aandachtspunt. Hoewel de deelnemende jongeren positief waren over het programma, was de aanwezigheid gedurende het traject wisselend. Volgens hem hangt dit deels samen met stageverplichtingen en andere activiteiten van jongeren.

Tot slot gaf de jongerenwerker aan dat het programma sterk aansluit bij de doelgroep doordat er veel ruimte is voor maatwerk, interactie en actieve deelname. Wel zou hij scholen en docenten vooraf uitgebreider informeren over het programma, zodat zij beter weten wat het traject inhoudt en hoe zij de uitvoering kunnen ondersteunen.

Vragenlijsten jongeren

De bijeenkomsten werden door de jongeren positief beoordeeld. De gemiddelde waarderingen voor de bijeenkomsten liepen uiteen van een 8,6 tot een 9,7 op een schaal van 1 tot 10. Bijeenkomst 4 werd het hoogst gewaardeerd ($M = 9,7$), gevolgd door bijeenkomst 2 ($M = 9,5$) en bijeenkomst 3 ($M = 8,6$).

Alle jongeren ($n = 17$ van 17) gaven aan ze alle bijeenkomsten leuk vonden.

Ook beoordeelden de meeste jongeren de bijeenkomsten als leerzaam. Twaalf van de zeventien jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Bijeenkomst 4 werd hierbij het meest positief beoordeeld ($n = 4$ van 5), gevolgd door bijeenkomst 2 ($n = 6$ van 8). Tijdens bijeenkomst 3 plaatsten twee van de vier jongeren hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal, terwijl één jongere 'soms' antwoordde.

De stelling 'Ik snapte waar deze bijeenkomst over ging' werd door vrijwel alle jongeren positief beoordeeld. Zestien van de zeventien jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Tijdens bijeenkomst 2 ($n = 8$ van 8) en bijeenkomst 4 ($n = 5$ van 5) gaven alle jongeren aan de bijeenkomst goed te hebben begrepen. Tijdens bijeenkomst 3 gold dit voor drie van de vier jongeren.

Ook de stelling 'Ik vond deze bijeenkomst interessant' werd overwegend positief beoordeeld. Elf van de zeventien jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Bijeenkomst 4 werd hierbij het meest positief beoordeeld ($n = 4$ van 5), gevolgd door bijeenkomst 2 ($n = 6$ van 8). Tijdens bijeenkomst 3 waren de antwoorden meer verdeeld; één jongere plaatste het antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal en twee jongeren antwoordden 'soms'.

Interviews jongeren

De drie geïnterviewde jongeren waren overwegend positief over het TOP. Alle jongeren gaven aan de bijeenkomsten als leuk te hebben ervaren. Vooral de rapworkshop, waarin de jongeren samenwerkten aan een eigen rap dat in een professionele studio werd opgenomen, werd meerdere keren genoemd als hoogtepunt van het programma. De jongeren vonden het leuk om samen met klasgenoten muziek te maken, iets nieuws te proberen en actief bezig te zijn. Ook de film uit de eerste bijeenkomst werd door één van de jongeren genoemd als onderdeel dat hem het meest was bijgebleven.

De jongeren gaven aan dat zij verschillende dingen hebben geleerd tijdens het programma. Twee jongeren ontdekten dat zij door de studiosessie meer konden dan zij vooraf hadden verwacht. Daarnaast vonden de jongeren het waardevol om kennis te maken met activiteiten die zij normaal gesproken niet snel zouden doen.

Talentontwikkeling

Voorafgaand aan het programma gaven alle jongeren aan dat zij weten waar zij goed in zijn en dat zij vertrouwen hebben in hun toekomst. Zij noemden onder andere sport, werken met hun handen, sociale vaardigheden en hun opleiding als voorbeelden van dingen waar zij goed in zijn. Ook waren zij vooraf al van plan om iets te gaan doen met hun opleiding.

Na afloop van het programma bleven deze opvattingen grotendeels gelijk. Wel gaven twee jongeren aan dat hun vertrouwen in het ontwikkelen van nieuwe talenten was toegenomen. De studiosessie speelde hierin een belangrijke rol. Beide jongeren waren verrast door het eindresultaat en ontdekten dat zij beter waren in muziek maken dan zij vooraf hadden verwacht.

Maatschappelijke activiteiten

De geïnterviewde jongeren hadden vooraf een positief beeld van hun toekomst en gaven aan dat zij verwachten later werk te doen dat aansluit bij hun interesses. Deze verwachtingen waren na afloop van het programma niet wezenlijk veranderd. De jongeren bleven vooral gericht op hun huidige opleiding en toekomstige werkzaamheden binnen de techniek. Wel gaf één jongere aan dat het programma hem had laten zien dat hij naast zijn opleiding ook nieuwe activiteiten kan uitproberen en talenten kan ontdekken.

Persoonlijke ontwikkeling

Op het gebied van persoonlijke ontwikkeling werden beperkte veranderingen gerapporteerd. De jongeren hadden vooraf al veel vertrouwen in zichzelf en hun eigen mogelijkheden. Twee jongeren gaven echter aan dat zij door de studiosessie meer vertrouwen kregen om nieuwe dingen uit te proberen. Zij ontdekten dat iets wat in eerste instantie spannend of onbekend lijkt, uiteindelijk toch goed kan verlopen.

Sociale ontwikkeling

Uit de interviews kwamen weinig veranderingen naar voren op het gebied van sociale ontwikkeling. Wel gaven de jongeren aan dat zij de gezamenlijke activiteiten als prettig hadden ervaren. Vooral de studiosessie werd genoemd als een leuke activiteit om samen met klasgenoten uit te voeren.

4.2 Locatie B

Respons locatie B

Alle vijf bijeenkomsten zijn uitgevoerd op locatie B. Bijeenkomst 1 verdeelden de jongerenwerkers over twee lesmomenten. Hierdoor vonden op deze locatie in totaal zes bijeenkomsten plaats voor de jongeren. Ook de omgevingsbijeenkomst stond hier gepland, in combinatie met de vijfde bijeenkomst. Deze omgevingsbijeenkomst heeft uiteindelijk geen doorgang gevonden. Er was niemand uit de omgeving aanwezig, ondanks de uitnodiging.

De zes bijeenkomsten voor de jongeren bestonden uit de volgende deelnemersaantallen:

- Bijeenkomst 1A: 7 jongeren
- Bijeenkomst 1B: 7 jongeren
- Bijeenkomst 2: 8 jongeren
- Bijeenkomst 3: 7 jongeren
- Bijeenkomst 4: 8 jongeren
- Bijeenkomst 5: 6 jongeren

Alle bijeenkomsten zijn geobserveerd. Na vijf bijeenkomsten is een interview afgenomen met de jongerenwerker. Door gebrek aan tijd lukte het niet om na bijeenkomst 4 een interview af te nemen met de jongerenwerker en om de vragenlijsten in te laten vullen door de jongeren. Dit resulteerde in zes observaties, vijf interviews en 24 ingevulde vragenlijsten op locatie B, verspreid over alle bijeenkomsten. Daarnaast namen op locatie B twee jongeren deel aan het interview voorafgaand aan het TOP en drie jongeren na afloop.

Bijeenkomst 1

Observatie bijeenkomst 1A

Bij aanvang van de eerste bijeenkomst bleek dat de jongerenwerkers zich nauwelijks hadden voorbereid. Ze hadden de draaiboeken vooraf niet doorgenomen en ze gebruikten de Power-Pointpresentatie niet tijdens de bijeenkomst. Van de drie jongerenwerkers had één de introductiebijeenkomst gevolgd, maar ook deze had de materialen niet ingekeken. De introductie werd daarom overgeslagen: de film werd direct gestart zonder uitleg over het programma, het doel of de achtergrond van de film 'Zwijgrecht' en de talenten van de jongeren in de film.

De jongeren kregen snacks tijdens de film. Dit droeg bij aan een fijne en positieve sfeer. Tijdens het kijken waren zij betrokken en geconcentreerd, al reageerden ze regelmatig hardop en/of moesten ze lachen. De inhoud van de film was voor veel jongeren herkenbaar. Zo werd bijvoorbeeld opgemerkt: "In de film krijgt hij een iPhone mee voor de klus, maar zo gaat het in het echt niet. Meestal krijg je geen telefoon of een BlackBerry". Dit laat zien dat de jongeren veel kennis hebben van de praktijk.

Tijdens het geplande pauzemoment leidde de jongerenwerkers het gesprek. Hierbij lag de nadruk sterk op drugscriminaliteit en geld verdienen. Een jongere gaf al snel aan: “De film tot nu toe motiveert me juist om de haven in te gaan, want je ziet veel geld”. Toen werd gevraagd wie risico's zou nemen voor geldbedragen, gaven vrijwel alle jongeren aan dit te overwegen, zelfs bij relatief lage bedragen. Er ontstond een gesprek over risico's, maar niet alle jongeren erkenden deze. Sommigen gaven expliciet aan weinig risico te zien of bereid te zijn deze te nemen. De jongerenwerker zei daarbij: “We ontvangen allemaal wel eens via Snapchat oproepen, toch? Ik ben benieuwd: wie ontvang dit niet?”. Hiermee werd de norm impliciet neergezet als iets dat veel voorkomt. Ook vroegen de jongerenwerkers wat ouders hiervan zouden vinden. Hierop kwamen uiteenlopende reacties: van afkeuring tot juist steun of onverschilligheid.

In het tussengesprek spraken ze heel kort over talenten, maar dit werd niet verder uitgediept. Hierbij spraken de jongeren wel hun interesse uit in acteren en deelname aan een dergelijk project.

Na het gesprek werd de film hervat, maar deze moest vroegtijdig worden stopgezet omdat de tijd voorbij was. Er volgde een zeer kort en oppervlakkig nagesprek. De jongerenwerkers moedigden de jongeren aan om zelf na te denken over welke talenten zij in de film hadden gezien. Maar zij begeleidden of verdiepten dit nauwelijks.

De jongeren waren zeer betrokken en actief tijdens de bijeenkomst. Zij reageerden open naar de jongerenwerkers en naar elkaar en er was een positieve groepsdynamiek. Ze lachten met elkaar en de relatie tussen de jongeren en jongerenwerkers leek sterk en vertrouwd.

Het draaiboek van de bijeenkomst werd niet gevolgd. Zo ontbrak de introductie en werd de focus op drugscriminaliteit niet weerlegd naar talentontwikkeling. De nadruk lag hierdoor niet op het versterken van beschermende factoren. Ook de inzet van de module verliep niet volgens het draaiboek, maar was het gevolg van tijdsgebrek.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 1A

De jongerenwerker en docent vonden de sfeer tijdens de bijeenkomst positief en energiek. Volgens hen waren de jongeren geïnteresseerd en ervoeren zij de film als pakkend. Ze hadden veel commentaar tijdens het kijken, maar dit zagen de jongerenwerker en docent niet als storend. De jongerenwerker vertelde dat de jongeren zich veilig leken te voelen, mede doordat de bijeenkomst in hun eigen klaslokaal plaatsvond. Wel merkte hij op dat sommige jongeren wat gespannen waren en weinig reageerden omdat er externen aanwezig waren.

Over de duur van de bijeenkomst gaf de jongerenwerker aan dat dit ongeveer het maximaal haalbare was. Volgens hem was het goed dat de film voortijdig werd afgebroken, omdat het anders te lang zou duren. Hij vond dat de jongeren met een positief gevoel zijn weggegaan en dat dit belangrijker is dan het volledig afkijken van de film. Tegelijkertijd zou hij liever de film in tweeën delen, met een tussengesprek tussen beide delen.

Het werkmateriaal was duidelijk, gaf de jongerenwerker aan. Maar hij vond dat er weinig aandacht is of handvatten zijn voor wat er in de groep gebeurt. Volgens hem zou er meer aandacht moeten zijn voor zorgsignalen en het bespreekbaar maken van de problematiek. Daarbij gaf hij aan dat het risico bestaat dat jongeren anders denken dat hun situatie ‘normaal’ is, of dat er juist een taboe blijft bestaan. De jongerenwerker gaf aan dat het juist belangrijk is om hier expliciet bij stil te staan.

De jongerenwerker vond de betrokkenheid van de jongeren hoog. Hij zag een meerwaarde in het zelf begeleiden van het gesprek in plaats van een docent. Volgens hem sluit hij beter aan bij de leefwereld van de jongeren, bijvoorbeeld door taalgebruik en kennis van hun context. Hij benoemde ook dat bepaalde thema's, zoals ronselen en problemen rondom relaties, seksualiteit en zwangerschap, spelen bij zowel jongens als meisjes en mogelijk meer aandacht verdienen binnen het programma.

Verder gaf hij aan dat het belangrijk is om geen taboe te maken van de onderwerpen die in de film naar voren komen, maar juist informatie op te halen bij jongeren en hierover open in gesprek te gaan. Ook noemde hij praktische elementen zoals snacks en het pauzemoment als belangrijke succesfactoren voor de sfeer en betrokkenheid.

Tot slot gaf de jongerenwerker aan dat hij de indruk heeft dat de jongeren uitkijken naar de volgende bijeenkomst. Tegelijkertijd blijft hij hierin nog wat afwachtend en kiest hij ervoor om nog niet direct veel vooruit te lopen op de rest van het programma.

Observatie bijeenkomst 1B

Het tweede deel van de eerste bijeenkomst startte met een korte terugblik op de vorige bijeenkomst en het eerste deel van de film. Hierbij maakten de jongerenwerkers geen gebruik van de PowerPointpresentatie. De jongerenwerker stelde vragen over wat de jongeren zich nog konden herinneren en waar de film over ging. De jongeren reageerden hier actief op en gingen in op de vragen. De nadruk in deze terugblik lag voornamelijk op de spannende scènes en keuzes die in de film werden gemaakt. Zo vroeg de jongerenwerker opnieuw voor hoeveel geld de jongeren hadden aangegeven bepaalde handelingen uit te voeren. Na de terugblik op de eerste bijeenkomst werd de rest van de film vertoond.

Tijdens het kijken waren de jongeren over het algemeen betrokken en geconcentreerd. Ze kregen snacks op twee momenten van de film. Dat droeg zichtbaar bij aan een ontspannen en positieve sfeer. De jongeren reageerden regelmatig op wat zij zagen, zowel verbaal als non-verbaal. Zo maakten zij bijvoorbeeld schietbewegingen bij gewelddadige scènes. Ook bespraken ze onderling de locaties van bepaalde fragmenten omdat ze die omgeving herkenden.

Gedurende de film ontstond er af en toe lichte onrust, bijvoorbeeld doordat een jongere later binnenkwam. Ook stonden er regelmatig jongeren op tijdens de film, bijvoorbeeld om naar het toilet te gaan, een vraag te stellen aan de docent of om het raam open te zetten. De andere jongeren reageerden hier kort op. Deze momenten leidden echter niet tot langdurige verstoring; de meeste jongeren bleven gefocust op de film. Opvallend was dat zelfs een jongere die de film al eerder had gezien, betrokken bleef zonder de groep te storen.

Naarmate de film vorderde, gingen de jongeren iets meer met elkaar praten over de inhoud. Ze lachten op momenten die eigenlijk een zware lading hadden, zoals bij het overlijden van de hoofdrolspeler. Ook vonden ze de film soms onrealistisch. Zo zei een jongere bij het stuk met een machinegeweer: "waar is de politie om hen aan te houden?". Tegelijkertijd was er bij de aftiteling en het verhaal van de acteur juist sprake van meer aandacht en concentratie.

Na afloop van de film vond een reflectiemoment plaats. Hierin blikten ze kort terug op de inhoud van de film en stelden de jongerenwerkers enkele vragen over wat hen was bijgebleven. Het gesprek kwam echter al snel weer terug op de verhaallijn en onduidelijkheden over personages. Hierdoor ontstond weinig ruimte voor verdieping.

Ook besteedden de jongerenwerkers aandacht aan talenten. Eerst vroegen ze de jongeren welke talenten ze terugzagen in de film. Jongeren reageerden met acteren en rappen. Een van hen gaf aan dat hij zag dat de hoofdpersonage onder hoge druk slimme beslissingen kon maken. Dat noemde hij als een talent.

Vervolgens werden de jongeren gevraagd naar hun eigen talenten. Ze noemden onder andere sporten (voetbal, boksen, basketballen), tekenen en teksten maken voor muziek. Hoewel dit moment aansloot bij het doel van het programma, bleef de verdieping beperkt. Het gesprek verschoof regelmatig terug naar de film zelf in plaats van persoonlijke ontwikkeling.

Daarnaast blikten de jongerenwerkers vooruit op het verdere programma. Ze gaven uitleg over de komende bijeenkomsten en workshops. De aankondiging dat er een acteur langs zou komen, zorgde voor zichtbare interesse bij de jongeren. De docent lichtte het programma verder toe en gaf aan dat de workshops worden afgestemd op hun interesses. Hij vroeg hen hierover na te denken zodat zij er in de praktijk iets mee kunnen gaan doen.

De betrokkenheid van de jongeren tijdens deze bijeenkomst was hoog. Zij reageerden actief op zowel de film als de vragen van de jongerenwerker. De relatie met de jongerenwerker was sterk, dit droeg bij aan open gesprekken en spontane interactie.

De jongerenwerkers volgden het draaiboek van de bijeenkomst beperkt. De focus lag sterk op de film en de verhaallijn. Het weerleggen van de focus naar talentontwikkeling en persoonlijke groei lukte in beperkte mate. Daarnaast behandelden zij niet alle vragen en onderdelen en gebruikten ze de PowerPointpresentatie niet.

De doelen rondom opvattingen over talentontwikkeling zijn gedeeltelijk behaald. Tijdens de bijeenkomst bekeken de jongeren de film *Zwijgrecht* en spraken de jongerenwerkers met hen over de talenten en kwaliteiten die zichtbaar waren bij de jongeren in de film. De jongeren konden verschillende talenten benoemen, zoals acteren en rappen, en dachten mee over eigenschappen die zij bij de personages herkenden. Ook werden zij gestimuleerd om na te denken over hun eigen talenten. Hierbij benoemden zij onder andere sporten, tekenen en muziek maken. De koppeling naar persoonlijke ontwikkeling en het inzetten van talenten voor positieve activiteiten werd echter beperkt verdiept. De gesprekken richtten zich regelmatig terug op de verhaallijn van de film en thema's rondom geld verdienen en criminaliteit. Hierdoor was minder aandacht voor de bredere boodschap over talentontwikkeling en toekomstmogelijkheden.

Het doel rondom de eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor maatschappelijke activiteiten is behaald. Tijdens de bijeenkomst kregen jongeren de mogelijkheid om na te denken over hun eigen talenten en interesses en werd vooruitgeblikt op de workshops binnen het TOP. De jongeren toonden interesse in de mogelijkheden binnen het programma en gaven aan interesse te hebben in activiteiten zoals acteren. Hierdoor ontstond ruimte om na te denken over eigen mogelijkheden en deelname aan activiteiten.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 1B

De jongerenwerker gaf aan dat hij de sfeer tijdens de tweede bijeenkomst als positief en passend bij de doelgroep heeft ervaren. Volgens hem waren de jongeren gedurende de film betrokken en konden zij zich goed identificeren met de inhoud.

De duur van de bijeenkomst vond de jongerenwerker goed werken voor deze groep. Het opdelen van de film en het plaatsen van een gesprek in het midden vond hij effectief. Volgens hem leverde het tussengesprek meer op dan een afsluitend gesprek. Omdat de jongeren op dat moment al beter in het verhaal zaten en het op een spannend moment was. Zo kon de jongerenwerker de jongeren aanzetten tot nadenken. De docent stemde hiermee in. Ook gaf de jongerenwerker aan dat het stellen van vragen zoals “wat zouden je ouders hiervan vinden?” helpend is om te zien hoe de jongeren en hun omgeving aankijken tegen bepaalde situaties die in de film naar voren kwamen.

De voorbereiding voor de bijeenkomst kostte relatief weinig tijd, volgens de jongerenwerker. Hij had zich voornamelijk voorbereid door het materiaal door te lezen en na te denken over de belangrijkste onderwerpen en vragen. Tegelijkertijd gaf hij aan dat hij tijdens de bijeenkomst bewust afweek van het draaiboek omdat het onderwerp volgens hem vroeg om flexibiliteit en aansluiting bij wat er in de groep speelt.

De docent benadrukte dat het begeleiden van deze bijeenkomsten vraagt om iemand die stevig in zijn schoenen staat en goed kan aansluiten bij de leefwereld van de jongeren. Zij gaf aan dat kennis van straattaal en begrip van de context waarin jongeren zich bevinden, essentieel is om het gesprek goed te kunnen voeren. Zij vond dat de jongerenwerkers hierin een duidelijke meerwaarde hebben ten opzichte van docenten, omdat jongeren tegen hen gemakkelijker praten en minder schaamte ervaren.

De jongerenwerker heeft het werkmateriaal deels gebruikt, maar ervaart het niet als leidend. De docent benoemde dat een visuele leidraad, zoals een PowerPoint, mogelijk kan helpen om meer structuur in de bijeenkomst te brengen. Hoewel er een PowerPointpresentatie beschikbaar is, gaf de jongerenwerker aan dat zo'n presentatie minder natuurlijk voelt.

De betrokkenheid vond de jongerenwerker hoog bij van de jongeren. De jongeren stonden open voor het programma en de onderwerpen sloten goed aan bij hun leefwereld. Hij gaf aan dat veel jongeren al bekend zijn met de thematiek en dat het binnen de groep als normaal lijkt te worden gezien om hiermee in aanraking te komen.

Verder gaf de jongerenwerker aan dat hij het idee heeft dat de jongeren al enigszins zijn gaan nadenken over hun eigen talenten. Volgens hem komt dit mede doordat zij tijdens de vorige bijeenkomst al bespraken welke talenten ze in de film herkenden. Mogelijk hebben de jongeren deze inzichten meegenomen bij het bekijken van het tweede deel van de film. Zowel de docent als de jongerenwerker verwachten dat dit proces zich in de komende bijeenkomsten verder zal ontwikkelen.

De docent gaf verder aan dat de jongeren uitkijken naar de volgende bijeenkomst als de acteur zal komen. Dan wordt het concreet en aansprekend.

Daarnaast vond de docent het echt belangrijk dat de uitvoering van de workshops goed lopen en dat het voor de jongeren niet als 'in elkaar geknutseld' voelt. Het lijkt haar goed om een workshop te organiseren op een externe locatie. Dat heeft duidelijke meerwaarde omdat jongeren zo in een andere context komen en nieuwe ervaringen opdoen die zij anders niet snel zouden krijgen.

Bijeenkomst 2

Observatie bijeenkomst 2

De bijeenkomst startte met een korte terugblik op de vorige bijeenkomst. De jongerenwerker vroeg welke talenten jongeren hadden gezien in de film. Jongeren reageerden hierop met voorbeelden zoals voetbal, rappen, acteren en beslissingen nemen onder druk.

Daarna startte het gesprek met de 'Zwijgrecht'-acteurs. De jongerenwerker stelde vragen aan de acteurs over hun achtergrond, talenten en hoe zij bij de film zijn gekomen. Ook kwamen vragen aan bod over dromen en doelen. De jongeren zelf stelden weinig vragen en waren gedurende het gesprek vrij stil. Ze reageerden af en toe non-verbaal, door bijvoorbeeld heel verbaasd te kijken. Sommige jongeren leken weinig interesse te hebben en legden bijvoorbeeld hun hoofd op tafel. Tijdens het gesprek gaven de acteurs niet altijd een passend of concreet antwoord op de gestelde vragen. Zo antwoordde één van de acteurs op de vraag wat hij in de toekomst wilde doen: "ik wil mensen helpen en veel geld verdienen. Dan werken er mensen onder mij die goed werk doen, terwijl ik makkelijk geld verdien en mensen kan helpen."

Tijdens de dreambuilding-oefening maakten de jongeren een moodboard op hun computer die aansloot bij hun talenten, dromen en toekomst. De vragen op de PowerPointpresentatie werden hierbij niet besproken, maar bleven wel op het scherm staan. Tijdens de oefening liepen de jongerenwerkers rond om de jongeren te motiveren, interesse te tonen in hun ideeën, verdiepende vragen te stellen en ondersteuning te bieden waar nodig.

De acteurs bleven tijdens dit onderdeel in de klas aanwezig en liepen ook rond. Ze zochten contact met de jongeren door informele gesprekken te voeren. Deze gesprekken gingen over dromen en toekomstdoelen, maar ook over alledaagse onderwerpen zoals voetbal en auto's. Tijdens deze oefening was het druk in het lokaal, een deel van de jongeren was afgeleid. Een aantal jongeren werkte actief aan de opdracht, terwijl anderen spelletjes speelden of muziek luisterden. Jongerenwerkers spraken jongeren hier regelmatig op aan en probeerden hen opnieuw bij de opdracht te betrekken.

Vervolgens startte de doelen-oefening. De jongerenwerker lichtte de opdracht toe en vroeg de jongeren naar het verschil tussen dromen en doelen. Nadat één van de jongerenwerkers de uitleg met een concreet voorbeeld verduidelijkte, luisterden de jongeren aandachtiger. Tijdens de opdracht liepen de jongerenwerkers rond en hielpen zij de jongeren individueel met het opstellen van hun stappenplan.

Tijdens dit onderdeel was het ook weer onrustig in de klas. Er liepen veel gesprekken door elkaar tussen de jongeren, jongerenwerkers, docenten en acteurs. Jongeren praatten ook onderling, gebruikten hun telefoon of luisterden naar muziek.

Daarna volgde een feedbackmoment in kleine groepjes. De jongerenwerkers begeleidde de groeps gesprekken tussen de jongeren over hun doelen. De jongeren gaven elkaar feedback en dachten gezamenlijk na over stappen die nodig zijn om hun doelen te bereiken. Ook de acteurs sloten af en toe aan bij deze gesprekken. Tijdens dit onderdeel werd het merkbaar rustiger in de klas en waren de jongeren meer betrokken bij de opdracht.

De afsluiting van de bijeenkomst en de introductie van de workshops werden overgeslagen. Tijdens de bijeenkomst waren alle jongeren aanwezig en bleven in de klas. De jongerenwerkers liepen actief rond en grepen regelmatig in om de aandacht van jongeren bij de opdrachten te houden. De sfeer was overwegend positief en vertrouwd. Tegelijkertijd was het tijdens meerdere momenten druk en onrustig in de klas. De jongeren hielden hun aandacht beperkt bij de bijeenkomst.

Voor bijeenkomst 2 waren vier doelen geformuleerd. De rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn behaald, ondanks het rumoer in de klas. Tijdens het gesprek met de Zwijgrecht-acteurs spraken de jongeren over talenten, keuzes en toekomstmogelijkheden. Daarnaast dachten ze tijdens de dreambuilding-oefening na over hun eigen talenten, interesses en toekomstbeelden.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten zijn behaald. Tijdens de dreambuilding- en doelenoefening werden jongeren gestimuleerd om na te denken over hun interesses en toekomstdoelen. Tijdens de doelenoefening werkten zij aan een stappenplan en dachten na over mogelijke stappen om hun doelen te bereiken.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn gedeeltelijk behaald. Jongeren werden gestimuleerd om na te denken over hun dromen, doelen en persoonlijke interesses. De begeleiding van jongerenwerkers hielp jongeren om hun ideeën verder uit te werken, maar niet alle jongeren waren actief betrokken tijdens de opdrachten.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in sociale ontwikkeling zijn ook deels behaald. Jongeren luisterden naar de ervaringen van de acteurs en wisselden tijdens het feedbackmoment in kleine groepen ideeën uit. Tijdens het gesprek met de acteurs stelden jongeren echter weinig vragen en namen zij beperkt zelf initiatief in de uitwisseling.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 2

De jongerenwerker vond de sfeer tijdens de bijeenkomst positief. De jongeren bleven in de klas en namen actief deel aan de activiteiten. Hij vond de jongeren betrokken en gemotiveerd meedoen aan het programma.

Daarnaast vond hij het een meerwaarde dat de Zwijgrecht-acteurs na afloop van het gesprek nog in de klas aanwezig bleven. Dit gaf de jongeren de mogelijkheid om later nog vragen te stellen of persoonlijk contact te maken, dit vond hij positief.

De jongerenwerker gaf aan dat de interactie tijdens het gesprek met de acteurs voor verbetering vatbaar is. De jongeren waren vrij terughoudend en stelden weinig vragen. Een mogelijke verbe-

tering is om jongeren vooraf zelf vragen te laten bedenken, waarna de jongerenwerkers deze namens hen kunnen stellen. Dit kan de drempel om deel te nemen aan het gesprek verlagen.

Ook gaf de jongerenwerker aan dat het verhaal van de acteurs niet altijd optimaal overkwam. Volgens hem lag de focus soms te veel op geld. Hierdoor interpreteerden de jongeren de boodschap mogelijk anders dan bedoeld. Ook gaf een jongere aan dat hij één van de acteurs niet volledig geloofwaardig vond, onder andere door zijn manier van spreken. Verder kwam naar voren dat het lastig kan zijn dat de acteurs ongeveer even oud zijn als de jongeren zelf, terwijl zij tegelijkertijd een voorbeeldrol hebben en advies geven over de keuzes die je maakt.

Volgens de jongerenwerker helpt het als de acteurs vooraf beter worden voorbereid of getraind. Hij stelde voor om hen meer te laten vertellen over hun eigen ontwikkeling en ervaringen en minder de nadruk te leggen op de film zelf. Ook stelde hij voor om de setting informeler maken, bijvoorbeeld door het gesprek minder klassikaal te organiseren.

De dreambuilding-oefening vond de jongerenwerker waardevol. Maar hij merkte op dat de jongeren snel afgeleid raken als ze op de computer werken. Als alternatief stelde hij voor om met tijdschriften te werken, zodat jongeren creatiever met de opdracht aan de slag kunnen. Tegelijkertijd zei hij dat dit in de praktijk mogelijk minder goed uitvoerbaar is omdat dit meer tijd en organisatie kost.

Daarnaast benoemde hij dat de opdracht meer structuur nodig heeft. Bijvoorbeeld door inzet van een werkboekje of werkblad met voorbeelden en invuloefeningen. Ook gaf hij aan dat aanvullende uitleg over de vertaalslag van een droom naar een concreet doel helpend kan zijn. Het is belangrijk om de doelen-oefening klassikaal voor te doen, volgens de jongerenwerker. Want de jongeren hebben behoefte aan duidelijke voorbeelden en stapsgewijze uitleg. Daarnaast stelde hij voor om de periode van individueel werken te verkorten en eerder over te gaan naar groepsgewijs werken. Als suggestie gaf hij nog mee om gezamenlijk met de klas één stappenplan uit te werken als voorbeeld.

De PowerPointpresentatie vond hij duidelijk en ondersteunend. Met name de sprekersnotities vond hij prettig. Zo hebben de jongerenwerkers houvast tijdens de uitvoering.

De jongerenwerker vond het belangrijk om beter aan te sluiten bij de leefwereld van de jongeren. Ook zou het goed zou zijn om de jongeren na het programma beter door te verwijzen naar plekken waar zij verder kunnen met hun talenten. Bijvoorbeeld via netwerken of samenwerkingen zoals een studio waar zij dingen kunnen uitproberen.

Bijeenkomst 3

Observatie bijeenkomst 3

De workshopleiders startten de derde bijeenkomst omdat de jongerenwerkers te laat kwamen. Tijdens de bijeenkomst vonden drie verschillende workshops plaats, namelijk acteren, rappen en knippen. De sfeer gedurende de bijeenkomst was positief, energiek en betrokken. Zowel de workshopleiders als de jongerenwerkers droegen actief bij aan een veilige en stimulerende omgeving waarin jongeren werden aangemoedigd om mee te doen.

Tijdens de acteerworkshop gaf de workshopleider veel positieve feedback en complimenten. In het begin waren de jongeren wat lacherig en ongemakkelijk. De enthousiaste en positief ingestelde workshopleider, in combinatie met de ondersteunende rol van de jongerenwerkers, zorgde er echter voor dat de jongeren gaandeweg steeds beter werden meegenomen in de opdrachten. Hierdoor kwamen zij gedurende de workshops zichtbaar meer los en namen zij actiever deel aan de oefeningen. De jongeren werden uitgedaagd om verschillende situaties uit te beelden. Hoewel ze bij het bedenken van scenario's soms thema's als drugs en messen noemden, gingen de workshopleiders hier op een constructieve manier mee om. De jongeren waren zichtbaar betrokken en reageerden enthousiast op de opdrachten. De jongerenwerkers stimuleerden de jongeren door zelf ook actief deel te nemen aan de workshops. Na afloop gaven meerdere jongeren aan dat ze het acteren "echt leuk" vonden.

Ook de barbiersworkshop kreeg de aandacht. De workshopleider sloot goed aan bij de leefwereld van de jongeren en vertelde op een inspirerende manier over zijn beroep, talentontwikkeling en doorzettingsvermogen. De jongerenwerkers ondersteunden het gesprek door verdiepende vragen te stellen over bijvoorbeeld het ontdekken van talenten, oefenen en opleidingsmogelijkheden. De jongeren luisterden aandachtig, stelden vragen en toonden interesse in het vak. Meerdere jongeren gaven aan dat de workshop hun interesse in het barbiersvak had heeft vergroot. Hoewel de concentratie tegen het einde van de workshop iets afnam, bleef een deel van de groep actief betrokken.

Tijdens de afsluiting reflecteerden de jongeren op de workshops. Ze benoemden vooral de acteer-, en barbiersworkshop als favoriet. Opvallend was dat meerdere jongeren aangaven door de workshops een beter beeld te hebben gekregen van mogelijke toekomstperspectieven. Verschillende jongeren gaven aan geïnteresseerd te zijn geraakt in het barbiersvak. Eén jongere merkt hierbij op dat hij dit al langer wilde proberen, maar hier nooit de middelen voor had. De jongerenwerker liet weten te willen onderzoeken of er mogelijkheden zijn om jongeren ook buiten het programma om verder te laten oefenen.

De jongeren waren zeer betrokken tijdens deze bijeenkomst. De sfeer was positief en de jongeren kregen regelmatig positieve feedback. De workshop leken goed aan te sluiten bij de jongeren en droegen zichtbaar bij aan het ontwikkelen van talent en het vergroten van het toekomstperspectief.

De doelen over opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn behaald. De jongeren maakten kennis met verschillende talentgebieden en werden uitgedaagd om nieuwe activiteiten uit te proberen. Hierdoor kregen zij meer inzicht in hun eigen talenten, interesses en mogelijkheden. Door zelf met verschillende activiteiten aan de slag te gaan, konden jongeren ervaren waar hun interesses en vaardigheden liggen en vertrouwen krijgen in hun eigen mogelijkheden.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten zijn gedeeltelijk behaald. Tijdens de workshops maakten jongeren kennis met verschillende activiteiten en kregen inzicht in de ervaringen, loopbanen en ontwikkeling van de workshopleiders. Jongeren werden gestimuleerd om deel te nemen en nieuwe vaardigheden uit te proberen. Buiten de workshop bleef de aandacht voor de bredere toepassing van deze vaardigheden alleen beperkt.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn behaald. Tijdens de workshops werden jongeren gestimuleerd om nieuwe interesses en talenten te ontdekken en hiermee aan de slag te gaan. De workshopleiders deelden hun ervaringen over talentontwikkeling, oefenen en doorzettingsvermogen. Verschillende jongeren gaven aan nieuwe interesses te hebben ontdekt en een beter beeld te hebben gekregen van mogelijke toekomstperspectieven.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 3

De jongerenwerker vond de sfeer tijdens de bijeenkomst positief en prettig. De workshops werden goed verzorgd en de workshopleiders wisten de jongeren sterk te betrekken door veel interactie en een actieve aanpak. Ook waardeerde de jongerenwerker het dat de workshopleiders zich kwetsbaar opstelden. Dat zorgde voor een gelijkwaardige sfeer. De workshops sloten goed aan bij de belevingswereld van de jongeren.

De jongerenwerker vond 20 minuten per workshop goed werken voor een eerste kennismaking en de spanningsboog. Maar te kort om echt de diepte in te gaan. Voor regulier gebruik zou ongeveer 30 minuten passender zijn.

Het materiaal vond hij beperkt bruikbaar. Vooral de introductie uit de draaiboeken vond hij overbodig, terwijl hij de ondersteunende vragen juist als helpend heeft ervaren. De betrokkenheid van de jongeren beschreef hij als zeer hoog. Ze deden namelijk actief mee en toonden veel interesse. Daarnaast informeerde de jongeren regelmatig naar de data van de volgende TOP-bijeenkomsten. Dat duidt op betrokkenheid en interesse.

Volgens de jongerenwerker werkte de opzet goed omdat deze aansluit bij de leefwereld van jongeren en minder schools aanvoelt. Wel merkte hij op dat het soms onduidelijk is wie de leiding neemt binnen de uitvoering, bijvoorbeeld wie de bijeenkomst opent: de jongerenwerkers of de workshopleiders.

Bijeenkomst 4

Observatie bijeenkomst 4

Deze bijeenkomst bestond uit twee parallelle workshops: acteren en het barbiersvak. De acteerworkshopleidster heetten de jongeren welkom op de externe locatie en gaven een korte introductie op de workshops van die dag. Vervolgens gingen de jongeren naar de workshop die zij na de vorige bijeenkomst hadden gekozen.

De workshopleidster gaf aan dat sommige oefeningen in het begin misschien wat ongemakkelijk konden voelen. De vier aanwezige jongeren waren bij aanvang rustig, afwachtend en weinig energiek. Door middel van verschillende stem- en opwarmelementen, kwam de groep geleidelijk los. Ook de workshopleider, jongerenwerkers en docent deden actief mee. Door deze enthousiaste en gelijkwaardige houding namen de jongeren zichtbaar actiever deel. De workshopleidster en jongerenwerker begeleidden de jongeren op een energieke en positieve manier. De workshopleider gaf veel complimenten, wist onrust op een rustige manier te begrenzen en stimuleerde de jongeren om actief mee te doen. Hierdoor durfden de jongeren zich steeds meer te laten zien en deden zij zichtbaar hun best. Wel viel op dat jongeren die niet actief deelnamen aan een opdracht, sneller afhaakten en storend gedrag gingen vertonen. Dat liet zien hoe belangrijk het is om alle deelnemers steeds weer te betrekken.

Gedurende de workshop bleek dat de workshopleidster niet op de hoogte was van het feit dat de groep moest toewerken naar een eindproduct voor de slotbijeenkomst. Ook wist zij niet dat het eindproduct niet gericht mocht zijn op het thema drugscriminaliteit. Toen de jongeren als eerste onderwerp 'criminaliteit' aandroegen, stuurde de observator dit tijdig bij. Na een korte toelichting ging de groep alsnog enthousiast aan de slag met een passend eindproduct. De workshopleidster begeleidde dit proces met bruikbare aanwijzingen en de jongeren werkten serieus samen aan de opdracht. Deze observatie onderstreept het belang van een korte informatiebrief voor workshopleiders voorafgaand aan de uitvoering. Hierin kunnen de doelstellingen, randvoorwaarden en praktische aandachtspunten van de workshop helder worden toegelicht.

De barbiersworkshop was laagdrempelige doordat de jongeren de workshopleider herkenden van de vorige bijeenkomst. Een jongere meldde zich spontaan als model. De workshopleider en jongerenwerker stelden gerichte vragen en moedigden de jongeren aan om zelf de eerste knipbeurt uit te voeren. De workshopleider stimuleerde de jongeren om mee te doen door alle vaardigheden in kleine stapjes voor te doen. Hij sloot de workshop af met de suggestie om het geknipte kapsel vast te leggen en te laten zien aan anderen. Opvallend was dat de jongeren gedurende deze workshop zeer geconcentreerd waren, actief vragen stelden en meer betrokkenheid lieten zien dan tijdens eerdere bijeenkomsten.

De jongerenwerkers sloten de bijeenkomst af., Ze complimenteerden de jongeren met hun inzet en ze bedankten de jongeren en de workshopleiders voor hun actieve bijdrage.

Voor bijeenkomst 4 waren drie doelen geformuleerd. De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn behaald. Tijdens de workshops kregen jongeren de mogelijkheid om hun talenten verder te ontdekken en vaardigheden te ontwikkelen binnen een activiteit die aansloot bij hun interesses. De begeleiding van de workshopleiders droeg hieraan bij door jongeren actief te ondersteunen, feedback te geven en hen te stimuleren om nieuwe vaardigheden uit te proberen.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten zijn gedeeltelijk behaald. De jongeren namen actief deel aan de workshops en werkten samen aan opdrachten. Daarnaast werd toegewerkt naar een eindproduct voor de afsluitende bijeenkomst. Er was echter beperkte aandacht voor het inzetten van vaardigheden voor bredere maatschappelijke activiteiten of het bijdragen aan de omgeving.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn behaald. De jongeren werden gestimuleerd om uit hun comfortzone te stappen en nieuwe uitdagingen aan te gaan. Door de positieve en ondersteunende begeleiding durfden ze zich steeds meer te laten zien en namen zij actiever deel aan de opdrachten.

Bijeenkomst 5

Observatie bijeenkomst 5

Deze bijeenkomst vond plaats in de aula. Kort voor de start bleek dat er geen workshopleiders waren geregeld en dat de benodigde materialen voor de eindpresentaties ontbraken vanwege organisatorische omstandigheden. De jongerenwerker paste het programma daarom aan. In overleg met de observator en opdrachtgever besloot hij de jongeren kort te laten presenteren wat zij tijdens de workshop hadden geleerd, in plaats van hun eindproduct te laten zien.

De jongerenwerker opende de bijeenkomst en blikte terug op de vorige bijeenkomst. De jongeren deelden hun ervaringen. Een van de jongeren gaf aan dat hij aanvankelijk niet wilde deelnemen aan de acteerworkshop, maar gaandeweg ontdekte dat hij hier talent voor had en er verder mee wilde. Een andere jongere vertelde dat hij tijdens de kappersworkshop veel had geleerd en hier in de toekomst mee verder wilde. Ook vertelden jongeren dat ze het acteren leuk vonden, al wilden ze hun voorbereide eindproduct uiteindelijk niet presenteren. Dit leek vooral voort te komen uit onzekerheid en ongemakkelijkheid.

Gedurende de bijeenkomst nam de jongerenwerker zichtbaar de leiding. Hij hield het gesprek actief op gang, stelde veel verdiepende vragen en stimuleerde de jongeren om te reflecteren op hun ervaringen en talenten. Hoewel de jongeren soms lacherig reageerden, namen zij de vragen over het algemeen serieus en deden zij actief mee aan de gesprekken.

Tijdens deze bijeenkomst waren ook weer twee Zwijgrecht-acteurs aanwezig uit bijeenkomst 2 om hun persoonlijke verhaal te delen. Zij benadrukten het belang van het volgen van je eigen talenten, het vermijden van de verleiding om snel geld te verdienen en het accepteren dat succes ook vraagt om doorzettingsvermogen. De jongeren luisterden aandachtig, maar stelden zelf geen enkele vraag. Ook de bijdrage van de acteurs bleef behoorlijk kort en was gelijk aan hun verhaal tijdens bijeenkomst 2.

Tijdens de afsluitende reflectie gaven de jongeren aan dat zij de film waardevol vonden. Eén van hen vertelde dat de film hem had laten inzien dat het beter is om geen strafbare feiten kan plegen. Een andere jongere gaf aan tijdens het TOP vooral te hebben geleerd om tijdens het acteren serieus te blijven en dat hij talenten had herkend bij de andere deelnemers. Op de vraag waar de jongeren zich over vijf jaar zien, noemden zij verschillende toekomstbeelden, zoals een carrière in de sport, het behalen van een diploma of het opdoen van nieuwe ervaringen. De jongerenwerker sloot de bijeenkomst positief af en sprak zijn vertrouwen uit in de toekomst van de jongeren. Daarna kregen de deelnemers hun certificaten.

De bijeenkomst was weinig gestructureerd en duurde relatief kort. Doordat de workshopleiders niet aanwezig waren, ontbrak een duidelijk programma en was de concentratie van de jongeren beperkt. Daarnaast bleek dat de eindproducten onvoldoende waren voorbereid om tijdens deze bijeenkomst te presenteren. Ook de uitgenodigde vrienden van de jongeren waren niet aanwezig.

Voor bijeenkomst 5 waren vier doelen geformuleerd. De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden voor talentontwikkeling zijn gedeeltelijk behaald. Tijdens de reflectie benoemden jongeren welke talenten zij hadden ontdekt en wat zij hadden geleerd tijdens de workshops. Ook gaven enkele jongeren aan hiermee verder te willen gaan. Doordat de eindproducten niet werden gepresenteerd, was er echter beperkte ruimte om de ontwikkelde vaardigheden zichtbaar te maken.

Het doel rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in maatschappelijke activiteiten, is beperkt behaald. De jongeren vertelden over hun ervaringen tijdens de workshops, maar presenteerden hun eindproducten niet en deelden beperkt hun proces met de groep.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in persoonlijke ontwikkeling zijn gedeeltelijk behaald. Jongeren reflecteerden op wat zij hadden geleerd en benoemden verschillende toekomstbeelden en interesses. De verdieping in persoonlijke ontwikkeling bleef echter beperkt.

De doelen rondom opvattingen, eigen-effectiviteitsverwachting en vaardigheden in sociale ontwikkeling, zijn gedeeltelijk behaald. De jongeren luisterden naar elkaars ervaringen en reageerden positief op elkaar. Doordat de presentaties niet doorgingen, was er echter minder ruimte voor onderlinge feedback en waardering.

Interview uitvoerders over bijeenkomst 5

De jongerenwerker gaf aan dat de laatste bijeenkomst onvoldoende structuur bood. Hoewel hij graag flexibel wilde werken en ruimte wilde houden om te improviseren, vond hij het belangrijk dat de rode draad van het programma behouden blijft. Daarnaast vond hij dat vooraf duidelijk moet zijn welke materialen nodig zijn en dat deze tijdig beschikbaar moeten zijn (zoals materialen voor de barbiersworkshop). Ook gaf hij aan dat actieve betrokkenheid van de jongerenwerkers tijdens iedere bijeenkomst zeer belangrijk is.

De evaluatie-oefening beoordeelde de jongerenwerker als minder geslaagd. Volgens hem kunnen jongeren het gevoel hebben dat het leukste onderdeel van het programma al voorbij is. Daarna zijn ze minder gemotiveerd om nog terug te kijken. Als alternatief stelde hij voor om de afsluiting meer betekenisvol te maken, bijvoorbeeld door deze te koppelen aan een schoolvak, dan krijgen ze een beoordeling. Denk aan het vak burgerschap. Ook noemt hij een competitie-element, bijvoorbeeld een prijs of vervolgkans/ - workshop voor het beste idee om de motivatie van jongeren te vergroten. Daarnaast benadrukte hij dat jongeren na afloop mogelijkheden moeten krijgen om verder te werken aan hun talenten. Met hierbij vervolgactiviteiten, materialen of doorverwijzingen naar passende ondersteuning genoemd.

Interview uitvoerders over het TOP

De docent en jongerenwerkers keken positief terug op het TOP. Ze benoemden dat de jongeren gedurende alle bijeenkomsten enthousiast waren, aanwezig bleven en op tijd kwamen. Iets wat bij andere vakken en lessen zeker anders is.

Verder vonden ze de leeftijdsgrens van het programma belangrijk om te bespreken. De jongerenwerker gaf aan dat jongeren volgens hem al op jongere leeftijd worden blootgesteld aan risicovolle keuzes. Daarom is het belangrijk dat preventieve aandacht eerder kan starten. Ook gaf hij aan dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan het toekomstperspectief van jongeren en de waarde die zij hechten aan geld. Hierbij moet het gesprek niet alleen gaan over de risico's van criminaliteit, maar ook over het maken van keuzes die aansluiten bij persoonlijke waarden en toekomstdoelen.

Als positief punt werd benoemd dat de jongeren het programma daadwerkelijk leuk vonden. Zij herkenden zich in de film en ontdekten talenten bij zichzelf en anderen. Als belangrijkste verbeterpunt werd genoemd dat jongerenwerkers eerder en duidelijker geïnformeerd moeten worden over de uitvoering, zodat zij zich beter kunnen voorbereiden.

Vragenlijsten jongeren

De bijeenkomsten werden door de jongeren overwegend positief beoordeeld. De gemiddelde waarderingen voor de bijeenkomsten liepen uiteen van een 7,3 tot een 7,8 op een schaal van 1 tot 10. Bijeenkomst 1, 2 en 3 werden gemiddeld het hoogst gewaardeerd ($M = 7,8$), gevolgd door bijeenkomst 5 ($M = 7,3$).

Vrijwel alle jongeren gaven aan de bijeenkomsten leuk te vinden. Negentien van de vierentwintig jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Bijeenkomst 2 werd hierbij het meest positief beoordeeld ($n = 6$ van 7), gevolgd door bijeenkomst 1 ($n = 5$ van 7), bijeenkomst 3 ($n = 4$ van 5) en bijeenkomst 5 ($n = 3$ van 5).

Ook beoordeelden de meeste jongeren de bijeenkomsten als leerzaam. Veertien van de vierentwintig jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Bijeenkomst 2 werd hierbij het meest positief beoordeeld ($n = 6$ van 7), gevolgd door bijeenkomst 3 ($n = 2$ van 5) en bijeenkomst 5 ($n = 2$ van 5). Tijdens bijeenkomst 1 gaf één van de zeven jongeren aan de bijeenkomst leerzaam te vinden, terwijl de overige jongeren hun antwoord tussen 'soms' en 'nee' plaatsten.

De stelling 'Ik snapte waar deze bijeenkomst over ging' werd door vrijwel alle jongeren positief beoordeeld. Achttien van de vierentwintig jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Tijdens bijeenkomst 2 ($n = 6$ van 7) en bijeenkomst 5 ($n = 4$ van 5) gaven de meeste jongeren aan de bijeenkomst goed te hebben begrepen. Tijdens bijeenkomst 1 gold dit voor vijf van de zeven jongeren en tijdens bijeenkomst 3 voor drie van de vijf jongeren.

Ook de stelling 'Ik vond deze bijeenkomst interessant' werd overwegend positief beoordeeld. Zeventien van de vierentwintig jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal. Bijeenkomst 2 werd hierbij het meest positief beoordeeld ($n = 6$ van 7), gevolgd door bijeenkomst 1 ($n = 4$ van 7) en bijeenkomst 3 ($n = 4$ van 5). Tijdens bijeenkomst 5 waren de antwoorden meer verdeeld. Twee van de vijf jongeren plaatsten hun antwoord aan de 'ja'-zijde van de schaal, één jongere antwoordde 'soms' en twee jongeren 'nee'.

Interviews jongeren

De geïnterviewde jongeren waren overwegend positief over het TOP. Alle jongeren gaven aan dat zij het programma leuker vonden dan reguliere lessen. Vooral de workshops, de film en de aanwezigheid van de acteurs werden genoemd als waardevolle onderdelen. Een jongere gaf aan dat het programma hem had laten zien dat er meer mogelijkheden zijn dan hij vooraf dacht. Een andere jongere benoemde dat zij door de acteerworkshop positief verrast was en hierdoor interesse kreeg om verder te gaan met acteren. Ook de doelenopdracht werd door één jongere als leuk en als helpend ervaren.

De jongeren gaven aan verschillende dingen te hebben geleerd tijdens het programma. Zo benoemde één jongere dat hij meer zicht had gekregen in zijn mogelijkheden door de begeleiding van jongerenwerkers en workshopleiders. Daarnaast gaven meerdere jongeren aan dat het waardevol was om kennis te maken met nieuwe activiteiten en voorbeelden te zien van anderen. Tegelijkertijd gaven niet alle jongeren aan dat het programma nieuwe inzichten had opgeleverd. Een jongere gaf aan dat hij vooraf al veel wist en geen nieuwe talenten of interesses had ontdekt.

Talentontwikkeling

Voorafgaand aan het programma verschilden de jongeren in hoeverre zij zich bewust waren van hun eigen talenten. Eén jongere kon verschillende talenten benoemen, zoals basketbal, tekenen, editen en voice acting. Een andere jongere benoemde communicatie als kwaliteit, maar had nog geen duidelijke hobby's of passies. De derde jongere gaf aan niet goed te weten waar zij goed in was.

Na afloop gaven twee jongeren aan meer zicht te hebben gekregen op hun talenten. Eén jongere benoemde dat vooral de begeleiding van jongerenwerkers en workshopleiders hierbij hielp. Een andere jongere gaf aan zichzelf tijdens de acteerworkshop positief te hebben verrast en hierdoor interesse te hebben gekregen om verder te gaan met acteren. Eén jongere gaf aan geen nieuwe talenten of interesses te hebben ontdekt.

Maatschappelijke activiteiten

Vooraf hadden de jongeren verschillende toekomstbeelden. Eén jongere had een duidelijke interesse in voice acting, een andere jongere wilde later graag een beroep uitvoeren dat zij leuk vindt en noemde pedagogisch medewerker als voorbeeld. De derde jongere vond het vooral belangrijk om later werk te doen wat leuk is, maar had nog geen concreet beeld.

Na afloop waren deze toekomstbeelden grotendeels onveranderd. Wel gaf één jongere aan dat het programma meer mogelijkheden liet zien, vooral door de rolmodellen. De andere jongeren gaven aan dat het programma hun toekomstbeeld niet direct had veranderd.

Persoonlijke ontwikkeling

Op het gebied van persoonlijke ontwikkeling waren beperkt veranderingen zichtbaar. Eén jongere gaf aan door het programma meer inzicht te hebben gekregen in zijn eigen kwaliteiten. Een andere jongere ontdekte tijdens de acteerworkshop dat zij iets kon waar zij vooraf niet zeker van was.

De meeste jongeren gaven echter aan dat hun zelfvertrouwen en doorzettingsvermogen niet sterk waren veranderd, omdat deze eigenschappen volgens hen vooraf al aanwezig waren.

Sociale ontwikkeling

Op het gebied van sociale steun kwamen weinig veranderingen naar voren.

De begeleiding door de jongerenwerkers en workshopleiders werd als positief ervaren en genoemd als een belangrijke factor binnen het programma.

5 Discussie, aanbevelingen en conclusie

In het pilotonderzoek van het TOP zijn verschillende databronnen gecombineerd. Hierdoor is een goed beeld ontstaan van de uitvoering van het TOP en de behaalde resultaten. Dit hoofdstuk beschrijft de uitvoerbaarheid, geschiktheid en werkzaamheid van het TOP en gaat in op de vraag in hoeverre de doorontwikkeling heeft bijgedragen aan de programma-integriteit. Tot slot volgen aanbevelingen voor verbetering van het TOP en een conclusie.

5.1 Uitvoerbaarheid van het TOP

Om inzicht te krijgen in de uitvoerbaarheid van het TOP, is gebruikgemaakt van verschillende databronnen (dat wil zeggen observaties en interviews met uitvoerders). Hiermee is antwoord gezocht op de onderzoeksvraag:

Zijn de bijeenkomsten van het TOP uitvoerbaar?

Uit de observaties en interviews op beide locaties komt naar voren dat het TOP uitvoerbaar is binnen deze setting. De uitvoerders waren positief over de draaiboeken en materialen en gaven aan dat deze voldoende ondersteuning boden tijdens de uitvoering van de bijeenkomsten. Ook tijdens de observaties bleek dat de bijeenkomsten in de praktijk konden worden uitgevoerd zoals bedoeld. Uit de observaties en interviews kwamen enkele suggesties naar voren ter verbetering van de uitvoerbaarheid van het TOP. Deze worden hieronder geïntroduceerd en later verder toegelicht.

Informatiebrief voor workshopleiders

Uit de observaties tijdens bijeenkomst 4 op beide locaties bleek dat workshopleiders niet altijd voldoende waren geïnformeerd door de uitvoerders over de doelstellingen, randvoorwaarden, voorbereidingen en inhoud van de workshops. Zo was op locatie B niet bekend bij de workshopleiders dat ze tijdens bijeenkomst 4 moesten toewerken naar een eindproduct voor bijeenkomst 5 en dat het thema criminaliteit geen centraal onderwerp mocht zijn. Om de uitvoering van de workshops beter te laten aansluiten bij de doelstellingen van het TOP, wordt aanbevolen om een duidelijke informatiebrief voor workshopleiders te ontwikkelen.

Daarnaast bleek uit de observatie tijdens bijeenkomst 4 dat de workshopleiders als meer toegankelijk worden ervaren door de jongeren op het moment dat ze vertellen over hun eigen loopbaan of ontwikkelproces, welke uitdagingen zij zijn tegengekomen en hoe ze daarmee om zijn gegaan. De jongeren konden zich hierdoor beter identificeren met de workshopleider en ook waren ze vrijer in het stellen van vragen. Het wordt aanbevolen om dit als instructie mee te nemen in de informatiebrief voor de workshopleiders.

Werkbladen voor jongeren bij bijeenkomst 2

Uit de observaties en interviews op beide locaties bleek dat de dreambuilding- en doelenoefening tijdens bijeenkomst 2 meer structuur kunnen gebruiken. Tijdens de dreambuilding-oefening was voor jongeren niet altijd duidelijk wat er precies van hen werd verwacht. Hierdoor hadden sommigen moeite om de opdracht zelfstandig uit te voeren. Ook de doelenoefening bleek voor verschillende jongeren abstract, waardoor extra uitleg en individuele ondersteuning nodig waren. Aanbevolen wordt om beide oefeningen te voorzien van meer houvast, bijvoorbeeld door middel van een werkboekje of werkblad met een duidelijke uitleg, concrete voorbeelden en tussenstappen.

Ontbrekend eindproduct

Uit de observaties en interviews met de uitvoerders bleek dat er bij bijeenkomst 5 geen eindproducten waren om te tonen. Bij de ene locatie waren de eindproducten niet afgerond en bij de andere locatie ontbraken de materialen om het eindproduct te kunnen vertonen. Het was hierdoor voor de uitvoerders lastig om bijeenkomst 5 uit te voeren. Het toewerken naar en vertonen van een eindproduct draagt bij aan het behalen van meerdere subdoelen. Het wordt aanbevolen om het draaiboek van bijeenkomst 4 aan te passen met de instructie dat jongeren zich tijdens bijeenkomst 4 voorbereiden op de presentatie van bijeenkomst 5.

Bevorderen van aanwezigheid en betrokkenheid van jongeren

Uit de interviews met de uitvoerders kwam naar voren dat een extra motivatieprikkel mogelijk kan bijdragen aan de aanwezigheid en betrokkenheid van jongeren gedurende het TOP. De aanwezigheid kan bijvoorbeeld worden gestimuleerd door deze mee te nemen als voorwaarde voor het ontvangen van het certificaat. Daarnaast kan de betrokkenheid worden vergroot door een competitie-element toe te voegen of de presentatie in bijeenkomst 5 te koppelen aan een beoordeling voor een schoolvak.

5.2 Geschiktheid van het TOP

Om inzicht te krijgen in de geschiktheid van het TOP, is gebruikgemaakt van verschillende databronnen (namelijk observaties, interviews met uitvoerders, interviews met jongeren en evaluatiegegevens van jongeren). Hiermee is antwoord gezocht op de onderzoeksvraag:

Zijn de bijeenkomsten en bijbehorende materialen geschikt voor jongeren van 15-18 jaar in kwetsbare wijk(en)/buurt(en)?

De observaties, interviews en evaluatiegegevens op beide locaties wijzen erop dat de bijeenkomsten en materialen geschikt zijn voor jongeren van 15-18 jaar in kwetsbare wijk(en)/buurt(en). Jongeren ervoeren de bijeenkomsten overwegend positief en waardeerden de kennismaking met nieuwe activiteiten en mogelijkheden. Uit de bevindingen kwamen ook twee suggesties naar voren om de geschiktheid van het TOP verder te verbeteren.

Reflectievragen

Uit de interviews met de uitvoerders kwam naar voren dat de reflectievragen niet altijd goed aansloten bij de doelgroep. Verschillende uitvoerders gaven aan dat meerdere vragen te moeilijk waren geformuleerd waardoor jongeren moeite hadden om deze te begrijpen en te beantwoorden.

Op beide locaties legden de uitvoerders bij enkele locaties de reflectievragen uit in eenvoudigere taal. Het wordt aanbevolen om de reflectievragen eenvoudiger te formuleren en beter aan te laten sluiten bij de taal en beleavingswereld van de jongeren.

Werkvormen t.b.v. reflectie

Daarnaast gaven jongerenwerkers op beide locaties aan dat de huidige reflectiewerkvormen weinig interactief en onvoldoende activerend waren voor de jongeren. Ook vonden de reflectiemomenten aan het einde van de bijeenkomst plaats, wanneer het concentratievermogen van de jongeren al was afgenomen. Dit beeld werd ook bevestigd door de observaties, waarin zichtbaar was dat jongeren tijdens reflectiemomenten vaak terughoudend reageerden en weinig spontaan eigen ervaringen of inzichten deelden. Open vragen leidden niet altijd tot gesprekken en extra doorvragen en aanvullende activering was nodig om reacties van jongeren naar voren te krijgen. Het wordt aanbevolen om de reflectiemomenten actiever vorm te geven. Bijvoorbeeld door jongeren te laten reageren op stellingen of door een spelelement toe te voegen, zoals het overgooien van een bal waarbij de jongere die de bal vangt een eigen ervaring of antwoord deelt.

5.3 Werkzaamheid van het TOP

Om inzicht te krijgen in de werkzaamheid van het TOP is gebruikgemaakt van verschillende databronnen (dat wil zeggen observaties, interviews met jongeren en evaluatiegegevens van jongeren). Hiermee is antwoord gezocht op de onderzoeksvraag:

Worden de doelen van het TOP bereikt?

Bij de beoordeling van de werkzaamheid is gekeken naar de verschillende gedragsdoelen van het programma op het gebied van talentontwikkeling, maatschappelijke activiteiten, persoonlijke ontwikkeling en sociale ontwikkeling.

De bevindingen uit de observaties, interviews en evaluatiegegevens wijzen erop dat het TOP op beide locaties voorzichtig werkzaam lijkt te zijn. Met name op het gebied van talentontwikkeling zijn aanwijzingen gevonden dat jongeren nieuwe ervaringen hebben opgedaan en meer vertrouwen hebben gekregen in het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden. Tegelijkertijd laten de resultaten zien dat veranderingen op andere gebieden beperkt waren. Hierbij dient te worden opgemerkt dat verschillende jongeren voorafgaand aan het programma al positief scoorden op onderwerpen als zelfvertrouwen, toekomstperspectief en vertrouwen in eigen kunnen. De resultaten dienen daarom voorzichtig te worden geïnterpreteerd.

Tegelijkertijd kwamen verschillende aandachtspunten naar voren die de werkzaamheid van het TOP verder kunnen versterken. Deze worden hieronder toegelicht.

Focus op positieve ontwikkeling

Uit de observaties en interviews met de jongerenwerkers blijkt dat de jongeren en jongerenwerkers tijdens de bijeenkomsten regelmatig wilden praten over thema's als (drugs)criminaliteit en wapens. Deze onderwerpen kwamen naar voren in de film *Zwijgrecht* en waren voor veel jongeren herkenbaar. Om te voorkomen dat zulke gesprekken (onbedoeld)normaliserend of inspirerend

werken, wordt aanbevolen om tijdens de introductiebijeenkomst duidelijk te benadrukken dat de focus van het programma ligt op talenten, hobby's, interesses en toekomstperspectief.

Deskundigheidsbevordering

In de procesevaluatie van 2025 werd al aanbevolen om uitvoerders te ondersteunen bij het signaleren van jongeren die opvallend veel kennis hebben van of interesse tonen in (drugs)criminaliteit. Ook in het huidige pilotonderzoek benadrukten de uitvoerders het belang van gesprekken met jongeren bij wederzijdse signalen worden waargenomen. Volgens hen moeten deze gesprekken individueel plaatsvinden en niet in groepsverband. Jongerenwerkers gaven daarbij aan behoefte te hebben aan concrete handvatten om deze gesprekken op een passende manier te voeren. Daarom wordt aanbevolen praktische richtlijnen te ontwikkelen voor deze individuele gesprekken. Deze kunnen uitvoerders ondersteunen bij het herkennen en bespreekbaar maken van signalen, het doorvragen naar onderliggende behoeften of zorgen en het zo nodig doorverwijzen naar passende ondersteuning.

Vervolg mogelijkheden na afloop van het programma

Uit interviews met zowel jongeren als uitvoerders op beide locaties bleek dat verschillende jongeren na afloop van het programma interesse hadden om verder te gaan met activiteiten die zij tijdens het TOP hadden ontdekt. Een aantal jongeren gaf aan graag verder te willen met nieuwe interesses of talenten die tijdens de workshops naar voren waren gekomen. Het wordt aanbevolen om binnen het programma aandacht te besteden aan mogelijke vervolgstappen na afloop van het traject.

Verstevigen omgevingscomponent

In de procesevaluatie van 2025 werd al aanbevolen om de omgevingscomponent van het TOP verder te versterken, onder meer door meer aandacht te besteden aan vaardigheden en de eigen-effectiviteitsverwachting van ouders en andere betrokkenen. In het huidige pilotonderzoek kon deze aanbeveling niet verder worden onderzocht, omdat op beide locaties geen ouders of betrokkenen aanwezig waren bij de omgevingsbijeenkomst. Hoewel de vorm van de bijeenkomst was aangepast en een korte Behind the scenes- documentaire werd getoond in plaats van de film *Zwijgrecht*, konden deze aanpassingen niet worden geëvalueerd.

De afwezigheid van ouders en andere betrokkenen hangt mogelijk samen met de manier waarop de omgevingsbijeenkomst op beide locaties was georganiseerd en gecommuniceerd. Op beide locaties werd de omgeving pas kort voor de bijeenkomst geïnformeerd. Tegelijkertijd kan niet worden uitgesloten dat ook het huidige format onvoldoende aansluit bij de wensen en behoeften van de doelgroep. Het wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek aandacht te besteden aan zowel een tijdige voorbereiding en communicatie als aan de vraag of het huidige format de omgeving voldoende aanspreekt en bereikt. Net als in de procesevaluatie van 2025 wordt daarnaast aanbevolen meer inzicht te verkrijgen in de wensen, behoeften en mogelijke belemmeringen van ouders en betrokkenen.

Handreiking voor de 'Zwijgrecht'-acteurs

Uit de observaties tijdens bijeenkomst 2 op beide locaties bleek dat het belangrijk is om meer aandacht te besteden aan de voorbereiding en begeleiding van de *Zwijgrecht*-acteurs. Hoewel de acteurs de jongeren wisten te betrekken en persoonlijke ervaringen deelden, kwam naar voren

dat de boodschap niet altijd optimaal aansloot bij de doelstellingen van het programma. Zo lag in sommige gesprekken relatief veel nadruk op geld en werden uitspraken gedaan die mogelijk niet de gewenste boodschap ondersteunden over keuzes, toekomstperspectief en talentontwikkeling. Daarnaast hadden de acteurs regelmatig veel vragen van de jongerenwerkers nodig om hun verhaal verder uit te diepen, terwijl jongeren zelf weinig vragen aan de acteurs stelden. Dit maakt het belangrijk dat acteurs vooraf beter worden voorbereid op hun rol binnen het programma. Aanbevolen wordt om vooraf een handreiking of ervaringsdeskundigheidstraining aan te bieden, waarin aandacht is voor de gewenste kernboodschap, het delen van persoonlijke ervaringen, de aansluiting bij de leefwereld van jongeren en onderwerpen of formuleringen die minder passend zijn binnen het TOP. Om deze handreiking of ervaringsdeskundigheidstraining vorm te geven kunnen de goede voorbeelden uit het pilotonderzoek worden gebruikt. Denk hierbij aan hoe de 'Zwijgrecht'-acteurs (1) zichzelf kwetsbaar hebben opgesteld bij het vertellen over de eigen ontwikkeling, (2) op een laagdrempelige manier in gesprek gingen met de jongeren bij de dream-building- en doelenoefening en (3) hebben geprobeerd de jongeren te ondersteunen.

5.4 Programma-integriteit van het TOP

Om te bepalen in hoeverre de doorontwikkeling van het TOP heeft bijgedragen aan de programma-integriteit is gebruikgemaakt van verschillende databronnen (namelijk observaties en interviews met uitvoerders). Hiermee is antwoord gezocht op de onderzoeksvraag:

In hoeverre heeft de doorontwikkeling van het TOP bijgedragen aan de programma-integriteit?

Introductiebijeenkomst

De observaties en interviews met uitvoerders wijzen erop dat de doorontwikkeling van het TOP op verschillende onderdelen heeft bijgedragen aan het versterken van de programma-integriteit. Met name de introductiebijeenkomst heeft hier een belangrijke rol in gespeeld. Zo gaven alle uitvoerders aan dat ze, na het volgen van de introductiebijeenkomst, beter op de hoogte waren van de opbouw, doelstellingen en werkwijze van het TOP. Volgens de uitvoerders heeft dit bijgedragen aan het volgen de draaiboeken. Dit werd bevestigd tijdens de observaties. Er was een duidelijk verschil merkbaar in de mate van programma-integriteit tussen uitvoerders die de introductiebijeenkomst wel hadden gevolgd ten opzichte van uitvoerders die deze niet hadden gevolgd. Dit wijst erop dat het toevoegen van de introductiebijeenkomst bijdraagt aan de programma-integriteit van het TOP.

Veranderingen in de bijeenkomsten

De uitvoerders hebben er op beide locaties voor gekozen om geen modules in te zetten bij bijeenkomst 1 en 2. Vanwege tijdsgebrek is er op locatie B alsnog een module ingezet tijdens bijeenkomst 1. Deze kwam echter niet overeen met de in het draaiboek voorgestelde modules. Daardoor kan niet worden vastgesteld of het opsplitsen van de bijeenkomsten bijdraagt aan een betere uitvoerbaarheid of aan het behoud van de programma-integriteit. Wel gaven de uitvoerders aan deze keuzemogelijkheid als prettig te ervaren, omdat zij de uitvoering daarmee beter kunnen laten aansluiten op de beschikbare tijd en omstandigheden.

Ondanks dat de uitvoerder ervoor hebben gekozen om geen modules in te zetten, bleek uit de observaties dat tijdens de bijeenkomsten verschillende onderdelen zijn ingekort, versneld of overgeslagen. Dit kwam door tijdsgebrek en uitloop van eerdere activiteiten. Daardoor werden niet alle onderdelen uitgevoerd zoals beschreven in de draaiboeken. Hoewel deze keuzes in de praktijk begrijpelijk waren, kunnen ze invloed hebben op de werkzaamheid van het programma. Onderdelen zoals reflectieopdrachten, het stellen van doelen en het presenteren van eindproducten zijn namelijk opgenomen om de beoogde gedragsdoelen te ondersteunen. Daarom wordt aanbevolen om bijeenkomsten op te splitsen wanneer de beschikbare tijd onvoldoende is om alle onderdelen zorgvuldig te doorlopen. Dit kan bijdragen aan de programma-integriteit en daarmee aan het behalen van de beoogde doelen van het TOP.

Programma-integriteit niet altijd gewaarborgd

Ondanks de doorontwikkeling van het TOP bleek de programma-integriteit niet altijd gewaarborgd. Zo waren uitvoerders niet altijd voldoende voorbereid, werden materialen niet altijd gebruikt en werden onderdelen van bijeenkomsten aangepast of overgeslagen.

De volgende paragraaf bevat aanbevelingen om de programma-integriteit te versterken.

5.5 Aanbevelingen

Naar aanleiding van het pilotonderzoek zijn verschillende aanbevelingen geformuleerd ter verbetering van het TOP. Aanbevelingen uit het pilotonderzoek uit 2025 die nog steeds van toepassing zijn, worden afsluitend benoemd.

Introductiebijeenkomst aanscherpen

Hoewel de introductiebijeenkomst naar aanleiding van het pilotonderzoek van 2025 is toegevoegd en heeft bijgedragen aan een meer uniforme uitvoering, zijn er nog enkele aandachtspunten. Zo wordt aanbevolen om tijdens de introductiebijeenkomst nog nadrukkelijker stil te staan bij de kernboodschap van het TOP. Het programma richt zich op de positieve ontwikkeling van jongeren met aandacht voor hun talenten, interesses en toekomstperspectief. Het is daarom belangrijk dat uitvoerders deze focus vasthouden en voorkomen dat gesprekken vooral gaan over criminaliteit, geld verdienen en risicogedrag.

Daarnaast is het belangrijk om tijdens de introductiebijeenkomst meer aandacht te besteden aan de tijdige voorbereiding van de omgevingsbijeenkomst. Uit het huidige pilotonderzoek bleek dat deze op beide locaties niet doorging omdat niemand uit de omgeving aanwezig was. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ouders en andere betrokkenen pas laat zijn geïnformeerd. Daarom wordt aanbevolen vooraf duidelijke afspraken te maken over de planning, verantwoordelijkheden en communicatie.

Tot slot wordt aanbevolen om uitvoerders tijdens de introductiebijeenkomst nadrukkelijk te wijzen op het belang van de modulaire opbouw van het TOP. Uit de observaties bleek dat onderdelen soms werden ingekort, versneld of overgeslagen door tijdsgebrek. Door de beschikbare modules bewust in te zetten, kunnen uitvoerders de uitvoering beter afstemmen op de beschikbare tijd.

Hierdoor blijft er meer ruimte om de kernonderdelen van het programma volgens het draaiboek uit te voeren en de programma-integriteit te bewaken.

Informatiebrief voor workshopleiders ontwikkelen

Een duidelijke informatiebrief voor de workshopleiders kan bijdragen aan heldere verwachtingen en een meer uniforme uitvoering van de workshops. De uitvoerders kunnen deze informatiebrief verstrekken zodra de workshopleiders zijn geworven. De brief bevat in ieder geval de doelstellingen van de workshops, de randvoorwaarden en praktische aandachtspunten. Daarnaast is het belangrijk om hierin helder vast te leggen welke verantwoordelijkheden bij de workshopleiders liggen en welke bij de uitvoerders. Denk daarbij aan de voorbereiding van de workshop, het meenemen van benodigde materialen en de begeleiding van jongeren tijdens de bijeenkomst.

Daarnaast kan in de informatiebrief voor workshopleiders worden opgenomen dat zij worden aangemoedigd om persoonlijke ervaringen te delen over hun loopbaan, ontwikkeling en uitdagingen die zij zijn tegengekomen. Ook is het belangrijk om het belang van een positieve, laagdrempelige en enthousiasmerende begeleidingsstijl te benadrukken, waarbij jongeren actief worden betrokken, positieve bekrachtiging centraal staat en ruimte bestaat om fouten te maken. Verder moeten workshopleiders erop toezien dat alle jongeren gedurende de workshop actief betrokken blijven. Uit de observaties bleek namelijk dat jongeren die niet deelnemen aan opdrachten, sneller afhaken en vaker storend gedrag vertonen.

Handreiking voor de Zwijgrecht-acteurs ontwikkelen

Voor de voorbereiding van de Zwijgrecht-acteurs wordt aanbevolen om een praktische briefing of handreiking te ontwikkelen. Met hierin duidelijk beschreven welke rol de acteurs binnen het TOP hebben en welke boodschap centraal moet staan. Hierbij is het belangrijk dat persoonlijke ervaringen aansluiten bij de doelstellingen van het programma en jongeren stimuleren om na te denken over hun keuzes, talenten en toekomst. Daarnaast kunnen in de handreiking voorbeelden worden opgenomen van onderwerpen die minder goed aansluiten bij de insteek van het TOP, evenals suggesties om het gesprek te verleggen naar thema's die beter aansluiten bij de leefwereld van jongeren.

Ook kan de rol van de acteurs tijdens de verschillende onderdelen van de bijeenkomst concreter worden uitgewerkt. Zo kunnen zij tijdens de dreambuilding- en doelenoefening jongeren ondersteunen door vragen te stellen over talenten, interesses en toekomstplannen. Daarnaast kunnen zij op een laagdrempelige manier het gesprek aangaan met de jongeren. Een duidelijkere uitwerking van hun rol, geeft acteurs meer houvast en zorgt ervoor dat hun bijdrage beter aansluit bij de doelen van het TOP.

Werkbladen ontwikkelen t.b.v. bijeenkomst 2

Voor zowel de dreambuilding- als de doelenoefening wordt aanbevolen om een werkblad te ontwikkelen. Bij de dreambuildingsoefening in bijeenkomst 2 kan dit werkblad jongeren ondersteunen bij het concretiseren van hun ideeën. Naast het maken van een moodboard biedt het werkblad ruimte om kernwoorden, quotes of korte teksten vast te leggen. Hoewel jongeren deze elementen ook in hun moodboard kunnen verwerken, helpt een schriftelijke uitwerking om hun ideeën sneller en concreter te verwoorden. Dit maakt de oefening makkelijker.

Voor de doelenoefening in bijeenkomst 2 wordt aanbevolen om op het werkblad een uitgewerkt voorbeeld en een format stappenplan op te nemen. Daarnaast is het wenselijk om klassikaal meerdere voorbeelden te bespreken tijdens het invullen van het werkblad. Zo krijgen de jongeren inzicht in verschillende actieplannen, wat hen helpt hun eigen dromen te vertalen naar concrete en haalbare doelen.

Draaiboek bijeenkomst 4 aanscherpen

De invulling van bijeenkomst 5 was lastig door het ontbreken van eindproducten. Door jongeren hier eerder op voor te bereiden, wordt de kans groter dat iedereen een bijdrage levert aan de eindpresentaties. Het is daarom aan te raden om hiervoor instructies op te nemen in het draaiboek van bijeenkomst 4. Zo kunnen ze bijvoorbeeld al (beeld)materiaal verzamelen, zoals foto's, video's, geluidsopnames of iets opschrijven over hun proces, ervaringen en leerpunten. Zo kan iedere deelnemer een waardevolle bijdrage leveren aan bijeenkomst 5, ook wanneer het eindproduct nog niet is afgerond. Tegelijkertijd blijft het wenselijk dat de jongeren tijdens de workshop werken aan een eindproduct. Wanneer dit tijdig is afgerond en de benodigde materialen beschikbaar zijn, kan het als aanvulling op de presentatie worden getoond.

Begrijpelijkheid reflectievragen verbeteren

Bij het aanpassen van de reflectievragen is het belangrijk om gebruik te maken van eenvoudige, concrete taal die aansluit bij het taalniveau en de leefwereld van jongeren. Abstracte formuleringen kunnen worden vervangen door meer herkenbare en directe vragen die jongeren uitnodigen om hun eigen ervaringen, gevoelens en leerpunten te delen. Daarnaast kan worden overwogen om de vragen waar mogelijk te ondersteunen met voorbeelden of keuzemogelijkheden zodat jongeren beter begrijpen wat er van hen wordt verwacht en gemakkelijker tot een antwoord komen.

Alternatieve werkvormen t.b.v. reflectie inzetten

Reflectiemomenten werden soms als weinig interactief ervaren, omdat jongeren vaak niet spontaan reageerden. Door actievere werkvormen in te zetten, zoals stellingen of spelelementen, kunnen zij meer worden gestimuleerd om ervaringen, gedachten en meningen te delen. Dit maakt de vragen toegankelijker voor de jongeren en zorgt ervoor dat uitvoerders deze gemakkelijker kunnen inzetten tijdens de bijeenkomst. Daardoor neemt de bruikbaarheid van het draaiboek toe en kan de uitvoering consistentter plaatsvinden.

Criteria vaststellen t.b.v. certificaat

Door criteria aan het certificaat te koppelen, krijgen jongeren een duidelijk doel en een extra stimulans om actief deel te nemen aan de bijeenkomsten. Verschillende voorwaarden kunnen hierbij bijdragen aan hun motivatie en betrokkenheid gedurende het TOP. Zo kan bijvoorbeeld worden gedacht aan (1) volledige aanwezigheid bij de bijeenkomsten, (2) de afsluitende presentatie van bijeenkomst 5 beoordelen met een cijfer of (3) een competitie-element in de vorm van een prijs of een vervolgmogelijkheid, en het eindproduct. De uitvoerders kunnen zelf bepalen of zij een dergelijk element willen toevoegen en welke optie het beste aansluit bij hun locatie en jongeren.

Deskundigheidsbevordering

Voor de deskundigheidsbevordering wordt aanbevolen praktische handreikingen te ontwikkelen die uitvoerders ondersteunen bij het voeren van individuele gesprekken met jongeren wanneer signalen van interesse in of kennis over (drugs)criminaliteit worden opgemerkt tijdens het TOP.

In deze handreikingen kan bijvoorbeeld aandacht worden besteed aan mogelijke signalen, voorbeeldvragen om het gesprek op een open manier te starten, manieren om door te vragen naar achterliggende behoeften of zorgen en mogelijkheden voor passende ondersteuning of doorverwijzing. Daarnaast is het belangrijk dat de handreikingen benadrukken dat dergelijke gesprekken niet gericht zijn op het behandelen van jongeren, maar op het beter begrijpen van wat er speelt, het bieden van een luisterend oor en doorverwijzing naar passende ondersteuning van bijvoorbeeld de regionale instelling voor verslavingszorg.

Verstevigen van de omgevingscomponent

De omgevingsbijeenkomst ging niet door omdat er niemand aanwezig was uit de omgeving van de jongeren. Aanbevolen wordt om eerst inzicht te krijgen in de wensen, behoeften en belemmeringen van ouders en andere betrokkenen, zodat de omgevingscomponent beter kan aansluiten. Op basis hiervan kan worden bepaald welke vorm en inhoud het beste aansluit en hoe de betrokkenheid van de omgeving kan worden vergroot.

5.6 Conclusie

Dit pilotonderzoek had als doel te onderzoeken in hoeverre de doorontwikkeling van het TOP heeft bijgedragen aan de uitvoerbaarheid, geschiktheid, werkzaamheid en programma-integriteit van het TOP. Op basis van de bevindingen kan voorzichtig worden geconcludeerd dat de doorontwikkeling van het TOP op meerdere onderdelen heeft geleid tot een verbetering van de uitvoering van het programma. Met name de introductiebijeenkomst voor uitvoerders heeft bijgedragen aan het volgen van de draaiboeken tijdens de uitvoering van de bijeenkomsten.

Daarnaast wijzen de resultaten erop dat het TOP geschikt lijkt voor de beoogde doelgroep en eerste aanwijzingen biedt voor werkzaamheid, met name op het gebied van talentontwikkeling. Verschillende jongeren gaven aan na afloop van het programma verder te willen met hun talenten en interesses die zij tijdens het TOP hadden ontdekt. Tegelijkertijd kwamen verschillende aandachtspunten naar voren die aanleiding geven tot verdere optimalisatie van de interventie. Een deel van de aanbevelingen uit het pilotonderzoek van 2025 blijft daarbij onverminderd relevant, terwijl het huidige onderzoek ook nieuwe aanbevelingen heeft opgeleverd. Een belangrijke conclusie blijft dat het noodzakelijk is dat alle onderdelen van het TOP daadwerkelijk worden uitgevoerd zoals beschreven. De kwaliteit van de uitvoering van het TOP en de inhoud van het TOP bepalen samen de opbrengst.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de doorontwikkeling het TOP heeft verbeterd. Vervolgonderzoek met een grotere onderzoekspopulatie en een langere follow-up periode is wenselijk om de effectiviteit van het TOP verder te valideren.

6 Literatuur

Dishion, T. J., McCord, J., & Poulin, F. (1999). When interventions harm: Peer groups and problem behavior. *American psychologist*, 54(9), 755.

Mous, D., Roovers, P., & Meulman, J. (2025). *Procesevaluatie talentontwikkelingsprogramma. Met inzet van de film "Zwijgrecht"*. Trimbos-instituut.

Weijers, I. (2016). *Justitiële interventies voor jeugdige daders en risicojongeren*. Boom criminologie.

